Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1990 йил 24 июль. СЕШАНБА № 168 (4.961).

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

СЪЕЗДДАН КЕЙИНГИ ЎЙЛАР

ЭНДИ ФАҚАТ ИШЛАШ КЕРАК

Қаламкашларнинг зўр бериб сифатлашлар топишга мойилликлари туфайли ҳар бир партия съезди «муҳим босқич» ёки «бурилиш нуқтаси» сингари таъриф-тавсифлар билан тарихга кузатиларди. Газетачилар энг кейинги, яъни XXVIII съездга ҳам ёрқин атама топишларига шубҳа йўқ, марказий матбуотнинг сўнгги сонларини кўздан кечирган киши бунга ишонч ҳосил қилиши мумкин.

Ўйлайманки, мамлакат коммунистлари олий анжуманига ҳалол ва виждонан баҳо бериш, уни синчковлик, ҳушёр кўз билан таҳлил этишгина бутун партияга кўпроқ самара келтириши мумкин, олинган сабоқларни баландпарвоз таърифлар билан ўраб-чирмаб одамлар онгига сингдиришга ҳожат йўқ.

«Партиянинг янги шароитдаги ўрнини, у сиёсий, ғоявий ва ташкилий жиҳатдан қандай бўлишини» белгилаб олиш делегатлар диққат-эътиборида турган асосий масалалардан бири бўлди. Мамлакатимизда рўй бераётган қайта қуриш жараёнлари талаб этаётгани учунгина эмас, балки ҳозирги пайтда партиямизнинг ўзида коммунистларнинг фикр ва қарашлари бир-бирига қарама-қарши қутбни эгаллаганлиги учун ҳам шундай қилиш ниҳоятда зарур эди. Очиғини айтиб қўя қолайлик: мамлакатимиз ҳаётини тубдан қайта қуриш тарафдорлари ва мухолифлари гуруҳлари аниқ белгилаб олинди. Агар тарафдорлар қайта қуриш ғояларини рўёбга чиқариш учун фаоллик билан ишга киришган бўлсалар, мухолифлар эса аркнинг олд кўринишини бўяб қўя қолиш билан чекландилар. Шуниси ҳам борки, уларни қўллаб-қувватловчилар топилди, чунки қийинчиликларнинг тобора кўпайиб бораётганлиги, кундалик эҳтиёж моллари танқислиги сабаб «тартиб ўрнатиш» талаби билан чиққан овозлар баландроқ янграли, «темир қўл»ни соғиниш бошланганлиги сезилиб қолди.

Айни пайтда партиядаги яна бир қанот кўзга яққол ташланди — бу тезликни илож борича ошириш тарафдорларидир. Демократиялашми — охиригача бўлсин, бозорми — ҳозирдан ўтиш керак, интизом йўқолсин — фикрлар хилма-хиллиги яшасин! Бу шиорлар бизга эртагаёқ гўшт, ҳар биримизга алоҳида уй ваъда қилаётгани учун ҳам алдамчидир. Гапнинг очиғи, бундай жозибадор шиорлар пировард натижада партияни баҳс-мунозара хонасига айлантиришни кўзда тутаётганини сезиб олиш қийин эмас эди.

Кўп йиллар мобайнидаги «бирлик» ва «метиндек жипслик»дан сўнг партиямиз чинакамига бирлашуви талаб этилаётган, бу вазифани фақат съездгина бажара олиши мумкинлиги кўриниб турганди. Менинг назаримда, ана шу иш партия анжуманининг бош вазифаси бўлиши, КПСС фақат бирлашибгина жамиятнинг етакчи кучи бўлиб қолиши кўпчиликка аниқ эди. Бу ерда гап ҳамма бирдай ўйлашига қайтиш эмас, балки партиядаги парламентча қарашлардан холи бўлиш, сепаратчиларча фикр юритишлардан воз кечиш ҳақида бормоқда.

Биз ҳозир М. С. Горбачев йўли ғалаба қозонди, деб айтмоқдамиз. Дарҳақиқат, шундай бўлди. Социалистик танлов доирасида ижтимоий тузумимизни янгилаш сари йўл тутилди. Ана шу талқин заминида чўзилиб кетган инқироздан чиқиб олиш тактикаси, эркин жамият сари ҳаракат қилиш стратегияси мужассам. Яна таъкидлайман: Горбачев ғалаба қозонди! Ҳамма партия съездида авж олиб кетган кескин баҳс-мунозаралар гувоҳи бўлди, бундай тортишувлар баъзан чинакам кураш аҳамиятини касб этди. Ўйлайманки, Е. Лигачевга нима деб жавоб қилишади, В. Медведев ёки А. Яковлев нутқларига қандай муносабат билдиришади, деган хавфсираш фақат мендагина пайдо бўлмагандир?! Эътибор беринг, ана шу раҳбарларнинг ҳисоботларидан кўпроқ нарса кутишган эди. Матбуотда ҳам уларнинг исм-шарифлари, билдирган фикрлари бошқаларникига нисбатан муфассал шарҳлангани бежиз эмас.

Эндиликда — вақт оралиғида — партияни, унинг олдида турган мақсад-вазифаларни йўққа чиқаришга бир неча бор уринишлар бўлганлиги аниқ сезилиб турибди. Нима учун шундай қилинди? «Демократик платформа» раҳнамолари ҳам, партияни кескин сўзлар билан айблаш учун микрофонга ёпишган кишилар ҳам уни бутунлай тугатиб юборишни исташмаган бўлса керак. Шундай тахмин қилмоқчиман: уларнинг хатти-ҳаракатларидан кўзда тутилган асосий мақсад ҳокимиятни шунчаки қўлга олиш эмас (ҳар қандай сиёсий тузилмада бу табиий истакка айланади), балки партияни социалистик йўналишдан четга буриб юбориш эди. КПССни ажратиш ҳамда ўз демократик партиясини тузиш ниятини билдирган «демплатформа» тарафдорлари гуруҳининг баёнотини эсга олайлик. Дипломатияни ва юз-хотирчиликни бир чеккага йиғиштириб очиғини айта қолайлик — гап ошкора пароканадалик ҳақида борди. Уларга демократик партия ташкил этишни ҳеч ким ман қилмаган, «демплатформа»нинг мувофиқлаштирувчиси В. Шестаковский буни съездга қадар амалга ошириши ҳам мумкин эди-ку. Бироқ В. Шестаковский ҳам, унинг тарафдорлари ҳам партия олий анжуманига келишди-да, делегатларни ўз томонларига оғдиришга уриниб кўришди. Бошқаларни чўчитиб юбормаслик учун гўё съезд нодемократик тарзда ўтаётганлигини пеш қилишди.

Съезд иш бошлагунга қадар ҳамма платформалар ҳамда оқимлар «Правда» газетасида ўз нуқтаи назарлари ва қарашларини баён этиш имкониятига эга бўлган эканлар, қани айтинг-чи, «тазйиқ ўтказиш» ёки «бошқача фикрловчиларни эзиб қўйиш» ҳақида гап тарқатиш инсофданми?! Бунинг устига турли-туман чиқишлар шу қадар кўп бўлдики, баъзан партия газетасининг изчиллиги кишида шубҳа туғдириб қолди.

Кўрамизки, КПССни нодемократликда ва қарашларни бўғишда айблаш учун ҳеч қандай асос йўқ эди. Бинобарин, «демплатформа» тарафдорларидан бири Г. Гусев шу ҳақда гапирди. У ўз маслакдошларининг фикрини баён қилиб, партиядаги бўлинишга қарши, унда демократик йўналишларни ривожлантириш тарафдори бўлиб сўзга чиқди. Г. Гусев мазкур баёнот остига имзо чекканлар «демократик платформа»-дагиларнинг аксарияти нуқтаи назарини ифода этмайди, чунки бу аксарият ўзининг кўпгина талаблари съезд ҳужжатларида инобатга олинган, деб ошкора айтди.

Чечено-Ингушетиядан келган делегат С. Абубакировнинг ҳам фикрига қўшилиш мумкин. У ишончсиз денгизчилардан холи қилинган кема командаси мустаҳкам бўлади, деди. Ҳар қалай бу ерда гап ишончсизлик ҳақида эмас, балки «демплатформа» баъзи раҳнамоларининг жамоатчилик кўз олдида «демократия учун курашчи» номини олишга интилишлари хусусида бораётганлигини пайқаб олиш қийин бўлмаса керак. Мантиқ ҳам оддий — Коммунистик партия олдида жуда кўп, қийин ишлар турибди, омма юз ўгириши мумкин... Принцип жиҳатидан қараганда ҳеч нарса ютқазилмайди, аксинча, жангчи деган ном қозонилади... Б. Ельцинни, унинг партиядан чиқиш ҳақида олдиндан режалаштириб қўйилган баёнотини эслайлик. Унга тан бериш керак: бутун залда ўтирганлар кутилмаган баёнотдан ҳангу манг бўлиб қолдилар. Ҳатто қийин вазиятларда ўзини тута биладиган ва энг тўғри йўлни топишга уста бўлиб кетган Горбачев ҳам аввалига ўзини йўқотиб қўйгандек туюлди. Ельцинга «халқ депутати» қатори «халқ артисти» унвонини берса ҳам бўлар экан! Ҳар кимнинг иноныхтиёри ўзида: партиядан чиққингиз келса, чиқаверинг, бу билан Советлардаги ишингиз яхшиланиб кетса қошкийди! Аммо съездга делегат бўлиб келишга ҳожат бормиди? Партия минбарини театр саҳнасига айлантиришдан мақсад нима?! Қаердадир ўқиган эдим: хорижда артистлар ўз машҳурликларини сақлаб туриш учун вақти-вақти билан шунақа ғалати чиқишлар қилиб қўйишар экан.

Аммо съезднинг бутун боришини бундай баёнотлар белгилаб бергани йўқ. Тўғри, улар партиямиздаги умумий ҳолатнинг ифодаси бўлди, дейиш мумкин. Бунга комунистларнинг... ўзлари тез-тез такрорлашаётган «партия обрўси тушиб кетганлиги» ҳақидаги русумга айланган иборани ҳам қўшмоқчимиз. Шундан сўнг тушиб бораётган обрўни кўтариш хусусида аниқ таклифлар киритилган бўлса қанийди! Саросима бошлаш ва ўз кучларига ишончсизлик уйғотиш учун шундай хулосалар чиқарилаётганини тушуниб етиш қийин эмас.

Бироқ бошқа ҳақиқат ҳам мавжуд — КПСС бояги-боягидай жамиятнинг энг асосий сиёсий кучи бўлиб қолмоқда, кўпчилик яхши ҳаётга орзу-умидини у билан боғлаяпти. Шунинг учун ҳам амалий ишларни қабул қилинган қарорлардан ажратиб қўймаслик ғоят муҳимдир. Келажакда «яхши ҳаёт»ни қуруқ ваъда қилишдан бутунлай воз кечиш лозим, нега десангиз жамиятимизнинг сиёсийлашиб кетган онги бундай партиядан воз кечадида, ўрнини бошқаси эгаллайди. Демак, партиянинг ўзини, унинг тузилишини сифат жиҳатидан ўзгартириш, иш олиб боришда янгича шакл ва усулларни қўллаш зарурати туғилмоқда.

Шу пайтга қадар бошланғич ташкилот устунликка эга дея жар солиб келдик, аммо у ҳеч қачон партия стратегияси ва тактикасини белгиламаган. Бошланғич ташкилот ҳамиша итоаткор взвод вазифасини ўтаган, юқори партия комитетининг ҳар қандай топшириғини адо этишга тайёр турган. Коммунистлар ячейкасининг мустақил қарори раҳбарларнинг жазавасини қўзғар эди. Шунда икки йўл қоларди — ё гапга кирмайдиганларнинг танобини тортиб қўйиш, ё бўлмаса унга илғор ҳаракат шаклини бериб оммалаштириш.

Съезднинг дастурий баёнотида, ниҳоят, бошланғич ташкилотнинг партия тузилишидаги табиий мавқеи аниқ-равшан белгилаб қўйилди. Қуйидаги сатрларга эътибор беринг: «КПСС Уставида қайд этилган ваколатлар доирасида улар қабул қилган қарорларни юқори ташкилотлар бекор қила олмайди». Эндиги гап ана шу ва бошқа қоидаларни ҳаётда тўлиқ амалга оширишда қолди. Буни мен баъзи раҳбарлар жойларда бошланғич ташкилот мустақиллигини ман этишлари мумкинлиги учун айтаётганим йўқ, ваҳоланки, ниқобланган шаклда рўй беришини ҳам назардан қочирмаслик керак. Гап бошқа ёқда: маъмурий-буйруқбозлик усули узоқ йиллар мобайнида ўзининг ҳар нарсага қодирлиги билан одамлар онгини бутунлай ўзгартириб юборган эди, мана шунинг учун ҳам бошланғич партия ташкилоти аслида партиянинг асоси эканлигини, итоаткор ижрочи эмаслигини коммунистларга қанча тезроқ етказсак, шунча яхши. Яна бир жиҳатга эътиборни қаратмоқчиман. Партия ва Советларнинг вазифаларини ажратиш ҳақидаги масала кескин қилиб қўйилди. Ҳа, партия хўжалик ишларига аралашувдан воз кечадиган пайт келди, бироқ бу тараққиётнинг боришига таъсир ўтказмаслик керак, деган маънони билдирмайди. Бошланғич партия ташкилотлари қарорлар қабул қилишда ҳақиқий мустақил бўлсаларгина шунга эришиш мумкин. Мамлакатимизнинг баъзи минтақаларида партия ва Советлар ўртасида содир бўлган бегонасирашларга умуман партияга нисбатан салбий муносабат эмас, маҳаллий партия комитетларининг қатъиятсизлиги, фаолсизлиги ва муросасозлиги сабаб эди, деб айтсам, фикримга қўшилсангиз керак. Мен ишда маъмурий-буйруқбозлик усулларидан воз кеча олмаймиз, худди шу нарса ҳокимиятнинг янги органларида норозилик туғдирмоқда, деган хулосадан узоқдаман. Аксинча, кўпчилик марказий газеталарнинг Коммунистик партия мавқеига нисбатан уюштирилаётган кетма-кет ҳужумлари шунга олиб келмоқдаки, коммунистларнинг ўзлари ташкилотлар ва корхоналари ишига умуман аралашишдан чўчиб қолдилар. Демак, такрор айтаманки, бошланғич ташкилотлар мавқеини кескин кўтариш керак, шаҳар ёки район партия комитетлари эмас, улар ўз коммунистлари орқали партия сиёсатини ўтказишлари, ҳар қандай очиқ-ошкора айблашларга қатъиян зарба беришлари лозим.

Маълумки, съездда бутун партиямиз, жамиятимизнинг бундан кейинги тақдирида муҳим аҳамият касб этадиган ўнта ҳужжат қабул қилинди. Уларнинг муҳокамаси силлиқ ўтгани йўқ, шунга қарамай фикрлар, баҳо беришлар умуман бир-бирига зид бўлса-да, қабул қилинган ҳужжатлар ҳаётий, ўз мундарижасига кўра ғоят муҳим ва аниқлик касб этганлиги диққатга сазовордир. Айни пайтда улардаги баъзи қоидалар ҳамон баҳс-мунозараларга сабаб бўлмоқда, ўйлайманки, бу ҳам рисоладаги бир нарса.

Бозор муносабатларига ўтиш масаласини олиб кўрайлик. Матбуотимиз саҳифаларида қанчадан-қанча фикрлар билдирилди, аммо ҳанузга қадар бу мўъжиза ҳақида аниқ тасаввур йўқ. Мен чет эл тажрибасига ишора қилишларга қўшилмайман, чунки Швеция, ГФР, Америка бор, айни пайтда бозор унчалик ёрдам бермаётган Польша, Югославия, кўплаб бошқа мамлакатлар ҳам йўқ эмас. Бунинг устига бозор муносабатлари Болтиқбўйи иқтисодиётини инқироздан қутқариши мумкин, бироқ Ўрта Осиё янада камбағаллашиб кетмайди деб ким кафолат бера олади? Бепоён мамлакатимизнинг ягона ижтимоий-сиёсий тузилмадан иборат эканлиги ҳақидаги тасаввурдан воз кечиш пайти келмадимикин? Ҳа, биз — иттифоқмиз, бироқ мустақил жумҳуриятлар иттифоқи, ҳар бири ўз анъаналарига, урф-одатларига, ахлоқига эга. Ростини айтсам, мен ишсизликка қарши иқтисодчилар бизга ишлаб чиқишни ваъда қилишаётган ҳимоя механизмини тасаввур эта олмаяпман. Бу масалада ҳар бир жумҳурият ташкилоти ўзининг аниқ фикри ва йўриғига эга бўлиши керак.

Ҳар бир делегатнинг ўзича фикрлаш ҳуқуқини заррача камситмаган ҳолда шуни таъкидламоқчиманки, делегация ягона жабҳада, яхлит ва якдил нуқтаи назар билан ҳаракат қилгандагина кўпроқ самарага эришилади. Чунки бундай нуқтаи назар раҳбарият томонидангина эмас, балки жумҳурият съездлари ёки вилоят конференцияларида шаклланади, бинобарин, топшириқ кучига эга бўлади.

Ўзбекистон делегациясининг худди ана шундай ягона жабҳада ҳаракат қилиши натижасида И. А. Каримовнинг нутқида илгари сурилган кўпгина қоидалар съезднинг дастурий ҳужжатларига киритилди. Унинг нутқида энг муҳим муаммолар қамраб олинди, уларнинг ҳал этилиши партиянинг ўзини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтаришга ёрдам беради. Масалан, ҳар бир жумҳуриятнинг миллий мустақиллиги ва миллий давлат тузилишини қатъий белгилаб берадиган янги иттифоқ шартномасини ишлаб чиқиш зарурати кечиктириб бўлмайдиган чоралардан бири сифатида илгари сурилди. Бу чегара устунлари ўрнатиш, қулфлар осиш керак, деган маънони билдирмайди. Гап ҳар бир жумҳуриятга чинакам мустақиллик бериш ҳақида бормоқдаки, у мулки ва хўжалигини ўзи бошқарсин. Аммо жумҳурият Компартияси ҳақиқий мустақилликка эришмаса, сиёсий, кадрларга оид ва бошқа масалаларни ўзи ҳал этиш ҳуқуқини қўлга киритмаса, бунга эришиб бўладими? Демак, жумҳурият мустақиллигидан унинг партия ташкилоти янги мақомини ишлаб чиқиш масаласи қонуний бир тарзда пайдо бўлаяпти. У ҳозирча ҳуқуқларда вилоят ва ўлка комитетларига тенглаштириб қўйилган эди. Жумҳурият Компартиялари биринчи котиблари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси таркибига киритилиши бу соҳадаги илк қадам бўлди. Энди эса Компартияларнинг мавқеи, ўрни ва имкониятларини аниқ белгилаб берадиган ҳужжатларни ишлаб чиқиш зарур.

Л. КАБИРОВ,
Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети секторининг мудири.

Чилла — ҳар дами тилла. Бўка районидаги Ҳамза номли колхознинг Шарифжон Валижонов бошлиқ ижарачилар бригадаси деҳқонлари ҳозирги кунлар қадрини шундай баҳоламоқдалар. Улар тасарруфида 90 гектар экинзор бор, 45 гектарда ғўза парваришланмоқда. Миришкорлар гектаридан plандаги 27 центнер ўрнига 35 центнердан хирмон кўтаришмоқчи. Айни пайтда ҳар туп ғўзада 5—7 тадан бўлиқ кўсак санаш мумкин. Ҳозир муҳим агротехника тадбири — ғўзани чилпиш бошланди.

СУРАТЛАРДА: баравж ғўзалар механизмлар ёрдамида чилпилмоқда. Ўнгда эса бригада бошлиғи Шарифжон Валижонов.

В. ТЎРАЕВ олган суратлар.

Мухбир даладан қайтди

МАРЖОН-МАРЖОН КЎСАКЛАР

Жамоа хўжалиги бош агрономи Эргаш Ражабов билан ҳосил тақдирини ҳал қилаётган деҳқонлар ҳузурига йўл олдик. Ҳаво ҳарорати хийла баланд. Қилт этган шабада йўқ. Катта асфальт йўлдан бироз юриб ўнг томонга бурилганимизда, чамаси 8 гектар келадиган яхлит пайкалнинг рўпасидан чиқиб қолдик. Ям-яшил ғўзалар қуёш шуъласида ўзгача мавжланади.

Агроном изоҳ берди:

— Мана шу пайкал Юсуф Туймабоев бригадасига қарашли. Утағаси бригадирларимиздан, тажрибакор. Янглишмасам 30 йилдан ошди бригадани бошқараётганига. Ҳосилдорликда унинг олдига тушадигани ҳали топилган эмас. Бу йил ҳам ишнинг нетиши кўнгилдагидек. Мана кўриб турибсиз: ғўзалар бўлиқ, серавж.

Биргаликда пайкал ораладик. Ғўзалар тизза бўйи, нашватидек-нашватидек осилиб турган кўсаклар оёқларга урилади. Эгатлар орасидан иссиқ ҳовур гуп-гуп кўтарилади.

Бир туп ғўза шохларини эгиб, кўсакларини санай кетдик.

Бир, икки, уч... беш... етти...

— Келинглар, меҳмонлар, келинглар...

Саноқ билан андармон бўлиб бригадирнинг келганини ҳам сезмай қолибмиз.

Салом-аликдан сўнг Юсуф ака дала юмушлари билан бизни таништирар экан, ўзига хос камтаринлик руҳида деди:

— Ҳали кўсак санашга вақт эрта. Ғўзаларимизнинг кўки яхши бўлгани билан «юки» енгилроқ. Парваришга зўр беришимиз керак.

Агроном қўшимча қилди:

— Ҳа, ғўзангиз куч тўплаяпти, ҳосил йиғаяпти. Бундай пайтда меҳнатни аямаган пахтакор ютади, марра шуники бўлади.

Юсуф ака ҳозиргина культивация ўтказилган эгатдан бир сиқим тупроқ олиб кафтида эзғилади, сўнг ғўзаларга ишора қилиб бизга юзланди:

— Қаранг, «шарбат» мойдай ёқибди. Куннинг иссиғида ҳам худди ҳозиргина узилган бодрингдай дирқиллаб турибди.

Чопиқ трактори ёнига яқинлашдик. Қорачадан келган, қадди-қомати ўзига хўп ярашган йигит трактор газини бироз пасайтирди-да, сакраб тушиб биз томон юрди. Уни гапга тутдик. Тажрибаси билан ўртоқлашиб, сувчилар ҳамкорлигида ишлашнинг аҳамияти катталигини алоҳида таъкидлади.

— Биз ҳар доим бамаслаҳат, баҳамжиҳат иш юритамиз. Ғўза қатор ораларини белгиланган чуқурлик ва кенгликда юмшатсак, сувчиларга қулай. Уз навбатида улар ҳам пайкални сувдан бир текис чиқаришса, чўллаб ёки кўллаб қолган жойлари бўлмаса биз ҳам қийналмаймиз, иш сифатли бажарилади.

Шундан сўнг қўшни пайкалга ўтдик. Бу ерда сокинлик, трактор наъраси деярли эшитилмайди. Уқариқдан эгатларга қирқ кокилдай таралаётган сувнинг жилдираши қулоққа чалинади, холос.

Миришкор сувчи Дўстбой Савдобоев билан танишдик. Маълум бўлишича, Дўстбой ака ғўзаларни кўпроқ тунда суғорар экан.

— Бу анча қийин, албатта, — дейди у. — Лекин салқинда таралганига нима етсин! Эгатлар бўйлаб яхши ўрмалайди. Ғўза баҳра олади, нафи кўпроқ бўлади. Яйраб, дуркун ўсади. Сув куннинг иссиғида берилганида, аввало иш унмайди. Нега деганингизда, тупроқ қуёш тафтида обдон қизиган бўлади, олмадек кесак ҳам анчагина сувни ўзига шимиб олади. Оқибатда ғўза эзилади, сувдан тўлиқ наф кўрмайди.

Суҳбат асносида яна билиб олдик: Юсуф Туймабоев бошлиқ бригада аъзолари 170 гектар майдоннинг ҳар гектаридан режадаги 30 центнер ўрнига 35 центнердан хирмон уйишга аҳд қилганлар. Биз гувоҳ бўлгандек, меҳнат ҳам юксак мажбуриятга яраша ташкил этилган.

Янгийўл ноҳиясидаги Калинин номли жамоа хўжалигининг бошқа бригадаларида ҳам ғўза парвариши авжида. Барча экинларга агротехника қоидалари асосида сифатли ишлов берилаяпти. Ният деҳқончиликнинг барча турлари бўйича ҳосилдорликнинг юқори бўлишини таъминлашдан иборат.

О. ТИЛОВБЕРДИЕВ.

ПАРТИЯ СЪЕЗДИ ДЕЛЕГАТЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВЛАР

ФАРҒОНА. Фарғона вилоят партия комитетининг биринчи котиби, КПСС XXVIII съездининг делегати Ғ. Фозилов вилоят фаоллари вакиллари билан учрашди. У Бутуниттифоқ партия анжуманининг иши, унда қабул қилинган қарорлар тўғрисида батафсил сўзлаб берди, вилоят комунистларининг съезд қарорларидан келиб чиқадиган вазифаларига тўхталди.

Учрашувда Фарғона вилоят партия ташкилотидан сайланган КПСС съезди делегатлари — КПСС Марказий Комитети Секретариатининг аъзоси, Марғилондаги «Атлас» ишлаб чиқариш бирлашмасининг тўқувчиси Г. Турғунова, КПСС Марказий Назорат комиссиясининг аъзоси, Қўқон локомотив депосининг машинисти Р. С. Қодиров, Риштондаги Навоий номли совхоз бригадири А. Иброҳимов, Чимён парранда гўшти ишлаб чиқариш бирлашмасининг бош директори Ҳ. Йўлдошев қатнашдилар ва сўзга чиқдилар.

* * *

БУХОРО. Вилоят партия ва хўжалик фаоллари вакиллари Бухоро вилоят партия комитетининг биринчи котиби, КПСС XXVIII съезди делегати Д. С. Ёдгоров билан учрашдилар.

— Анжуман иши бошланишидан олдин кўнглимиз ғаш эди, — деди у. — Съездда партиянинг ажралиб кетиши муқаррар, деган фикр бор эди. Бундай мулоҳаза юритиш учун далиллар керагидан ҳам ортиқча эди. Марказий матбуотдаги съезд олди материаллари, Россия Компартиясининг таъсис съездидаги баҳс-мунозаралар ана шундай далиллардан эди. Лекин кун сайин кўпроқ делегатлар амалий, бунёдкорлик ишига, партиянинг жипслаштирувчи кучини қарор топтирадиган ечимларни излаш ва ишлаб чиқишга қўшилдилар.

Съезднинг бошқа делегатлари — КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, Шофиркон районидаги Мўминов номли колхоз партия комитетининг котиби Р. Шоева, КПСС Марказий Назорат комиссиясининг аъзоси, 163-қурилиш трестининг бригадири Х. Атоев ва бошқалар ҳам тўпланганларнинг саволларига жавоб қайтардилар.

Съезд делегатлари билан учрашувлар Навоий, Зарафшон, Учқудуқ ва вилоятнинг бошқа шаҳарларида ҳам бўлиб ўтди.

* * *

ҚАМАШИ. (Қашқадарё вилояти). «Чимқўрғон» совхозида район коммунистларининг, меҳнаткашлар вакилларининг КПСС XXVIII съезди делегати, Қашқадарё вилоят партия комитетининг биринчи котиби А. Р. Отажонов билан учрашуви бўлди.

Делегат съезд таассуротларини сўзлаб берди, съезд қарорларидан келиб чиқадиган вазифаларга тўхталиб ўтди. У тўпланганларнинг саволларига, жумладан вилоят, шаҳар ва район партия комитетлари таркибида, партия органлари тузилишида ўзгаришлар бўладими, деган саволларга жавоб қайтарди. Вилоят партия комитетида штатларни ўртача 40 фоиз қисқартириш кўзда тутилмоқда, район ва шаҳар комитетлари ички тузилишини эса сақлаб қолиш мақсадга мувофиқдир, чунки бу партия комитетлари бошланғич ташкилотлар билан бевосита иш олиб борадилар, деб жавоб қайтарилди.

(ЎзТАГ).

БОҒБОНЛАР ЗАФАРИ

Бағдод районидаги «Намуна» колхози боғбонлари катта ғалабага эришдилар. Хўжаликда давлатга ҳўл мева сотиш йиллик режаси муддатидан илгари адо этилди. 23 гектар боғдан 98 тонна сархил мева териб олиниб, шаҳарликлар дастурхонига жўнатилди. Бунда Абдуғани Қосимов бошлиқ боғдорчилик бригадаси аъзолари кўпчиликка намуна кўрсатиб меҳнат қилдилар. Умумютуққа Муҳаммадали Аҳмедов, Нўъмонжон Мусаев, Паттиниса Мамажонова, Абдураҳмон Қосимов каби серғайрат колхозчилар муносиб ҳисса қўшишди. Хўжаликда мева териш ва давлатга сотиш қизғин давом эттирилаётир.

З. СУЛТОНОВ.

ҲИНДИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ БОШ МИНИСТРИНИНГ ТАШРИФИ

Ҳиндистон жумҳуриятининг Бош министри Вишванатх Пратап Сингх Совет раҳбариятининг таклифига мувофиқ, 23 июль куни расмий дўстона ташриф билан Москвага келди.

Аэропортда Ҳиндистон ҳукуматининг бошлиғи ва унинг рафиқасини СССР Министрлар Советининг раиси Н. И. Рижков рафиқаси билан, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар. Автомашиналар карвони мотоциклчилар эскорти ҳамроҳлигида аэродромдан Кремлга йўл олди.

Катта Кремль саройининг Георгий залида ҳиндистонлик меҳмонни кутиб олиш маросими бўлди.

В. П. Сингх ва унинг рафиқаси билан СССР президенти М. С. Горбачев ва унинг рафиқаси самимий саломлашдилар. М. С. Горбачев В. П. Сингх билан қисқача суҳбатлашди.

Автомашиналар карвони аэропортдан Кремлга борадиган кўчалар ва майдонларда икки мамлакатнинг давлат байроқлари, табрик сўзлари ёзилган транспарантлар осилган эди.

(ТАСС).

Диққат: муаммо

МЎЛЧИЛИК ДОИМ ШУНДАЙ БЎЛАРМИКАН?

Одатда Наманган колхоз бозорлари дам олиш кунларида одамларга лиқ тўлади. Айни вақтда шаҳардаги икки ярмаркада савдо-сотиқ бозордаги сингари авжига чиққан. Бу — албатта янгилик. Ярмаркаларда сабзавот ва мевалар бозордагидан кам сотилмаяпти. Уларнинг сифати яхши, лекин нархи эса бозорникидан... фарқ қилади. Бинобарин, дўконларда маҳсулот тўлиб-тошиб ётган бир пайтда бозордаги нархлар ҳам анча кўнгилдагидек.

— Ярмаркаларда сотиладиган маҳсулотларга қандай нарх белгилаш тўғрисида буйруқ берилиши тўхтатилганлиги сабабли шундай бўлди, — деди вилоят «Плодоовошчпром» давлат-кооператив бирлашмаси раисининг биринчи ўринбосари А. Абдуқаҳҳоров. — Энди қайси маҳсулотни неча пулга сотиш кераклигини хўжаликларнинг ўзи белгилайди. Бунда маҳсулотнинг сифати, эҳтиёж ҳисобга олинади. Колхоз ва совхозлар шу боисдан ҳам бундай ярмаркаларга катта қизиқиш билан қарашмоқда. Чунки, илгари уларни шаҳарга мева ва сабзавот олиб боришга мажбур қилишарди.

Мева-сабзавот савдоси шаҳар бошқармаси дўконларининг пештахталари ҳам ярмаркаларникидан қолишмайди. Бунинг устига нархлар ҳам анча барқарор бўлиб қолган. Лекин биттагина камчилик бор — уларнинг деярли ҳаммаси шаҳар марказида жойлашган. Хўш, шаҳар чеккасида яшайдиганлар нима қилиши керак? «Плодоовошчпром»нинг вилоят бошқармасида бунинг иложини топишди. Ҳар бир маҳалла комитетига биттадан хўжаликни бириктиб қўйишди. Энди ҳамма ерда доимий ишлайдиган дўконлар ва вақтинчалик ўрнатилган пештахталар харидорларга хизмат қилмоқда.

Шаҳарликларга маҳсулот сотишдан хўжаликлар катта манфаатдор эканликлари қуйидаги солиштирма рақамларда равшан кўриниб турибди: аҳолига ўтган йили 258 тонна, бу йил эса 500 тонна картошка сотилди. Полиз маҳсулотлари, узум ва сабзавот аввалги йилларга нисбатан анча кўп сотилмоқда.

Ҳар ҳолда мева-сабзавот маҳсулотлари вилоят бирлашмасида бу ишдан ҳали тўла қониқиш ҳосил қилганларича йўқ. Бунинг устига мева ва сабзавотларнинг мўл-кўллиги уларни ташишга солмоқда. Чунки ҳаммасини сотиб бўлмайди, уларнинг кўпини қайта ишлашга улгуриш керак. Ана энди муаммо кўндаланг бўлиб қолди.

Намангандаги битта корхона — консерва заводи ҳозир сифатли консерва ишлаб чиқаришга кучи етади, холос. Бу йилги мавсумда корхонада маҳсулотлар бемалол ишлаб чиқарилишига жуда катта машаққат билан эришилди. Ҳали нафас олиб улгуришмаган ҳам эдики, янги муаммо — жамғармага идишлар етказиб беришдек вазифа бажарилмаётганлиги маълум бўлди. Корхона йил бошидан бери беш миллионтадан кўпроқ банка кам олди. Қопқоқлар билан таъминлашда ҳам узилишлар бўлиб турибди.

Хўжаликларда ташкил этиладиган консерва цехлари жиддий ёрдам бериш мумкинлигини кўпчилик айтмоқда. Лекин ростини айтайлик: цехлар мева ва сабзавот маҳсулотларини сифатли қайта ишлаши хусусида гап бўлиши мумкин эмас, чунки ускуналар ниҳоятда эскирган, улар ишлаб чиқараётган маҳсулотларнинг катта қисми давлат стандарти талабларига мос келмайди.

Марказлашган равишда қурилиши зарур бўлган кичик қувватли цехлар етиштирилган маҳсулотни керакли даражада қайта ишлашни йўлга қўйиши мумкин бўлур эди. Келаси йилда вилоятда олтита шундай иншоот фойдаланишга топширилиши режалаштирилган, уларнинг ҳар бири йилига уч миллионта шартли банка маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга бўлади. Лекин биргина хўжаликда — Намангандаги Тельман номли колхозда шундай цех қуриб олишга ҳаракат қилишмоқда. Бу ишни колхознинг ўзи амалга оширмоқда. Бу ерда ваъдаларни кутиб ўтирмай ишга киришиб кетишди. Молиявий имкониятлар борлиги нур устига аъло нур бўлди. Агар шу имкониятлар йўқ бўлсачи, унда қолган бешта хўжаликда бўлганидек, ишлар тўхтаб қоларди.

Хуллас, яқин вақт ичида қишлоқ хўжалик маҳсулотлари нобуд бўлишининг, улар талон-торож қилинишининг олди олинмайди. Ой кетидан ой ўтади, ана ўшанда ҳозирги мўл-кўлчиликдан хотиралар қолади, холос.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзТАГ мухбири.

Озиқ-овқат дастури бўғинлари

БАЛЛИ, ҚИЗЛАР!

Суратли лавҳа

Ёз — пишиқчилик, тўкинсочинлик фасли. Боғларимизда ўзгача файз, тароват бор, шарбатга тўлган, болга айланган неъматлар чаққон қўлларга мунтазир. Боғбон ва соҳибкор меҳнати билан бунёд бўлган сархил мевалар кўп ўтмай дастурхонимиз кўркига айланади.

Сиз суратда кўриб турган қизлар — Дўстлик районидаги тиббиёт билим юрти талабалари. Улар қалб амри билан чўлқувар боғбонларга кўмакка келганлар. Маълумки, боғларда мевалар ғарқ пишиб етилгач, ҳар кун ва ҳар соат ғанимат.

Пахтакор районидаги боғдорчилик ва узумчиликка ихтисослашган Х. Абдужаббоdo номли совхоз соҳибкорлари бу йил мўл ҳосил етиштирдилар. Улар эл дастурхонига 700 тонна олма, 2.200 тонна узум ва бошқа турфа хил дармондори — мева-чевалар тортиқ қилишни дилларига тугиб қўйганлар. Талабалар эса ҳосилни йиғиб-териб олишда хўжалик ноз-неъмат бунёдкорлари билан елкама-елка туриб меҳнат қилишаяпти, мавсум авжига чиққан ҳозирги дамларда соҳибкорлар жонига оро киришаяпти.

Меҳнати натижасидан мамнун кулиб турган Сайёра Темирова (биринчи сурат) бугун 50 челак олма терди. Бу — 500 килограмм деган гап. Фотима Муҳаммадиева (иккинчи сурат), олмазорга йўл олаётган Мўътабархон Аҳмедова ҳам дугоналари ўртасида пешқадамлик қилишаётир.

Бу ерда ким ўзар баҳси авжида. Ўзаро беллашув туфайли ҳосил йиғим-теримига барака кирмоқда. Хўжалик боғбонлари меҳнатсевар қизлардан бениҳоя миннатдор бўлмоқдалар.

К. ЖЎРАҚУЛОВ.
Муаллиф олган суратлар.

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

КОЛЛЕЖЛАРГА КИРУВЧИЛАР КАМАЙМОҚДА

НЬЮ-ЙОРК, 23 июль. (ТАСС мухбири Сергей Кузнецов). Бу йил Америка коллежлари ва дорилфунунлари ғайритабиий муаммога дуч келдилар — мазкур олий ўқув юртларига кириш учун ариза берган йигит ва қизлар сони етишмаяпти.

Америка Қўшма Штатларидаги энг йирик хусусий олий ўқув юрти — Бостонда жойлашган шимоли-шарқий дорилфунун мактабини битириб, кузда унинг дарсхоналарига келадиган биринчи курс талабалари сони аввалги ўқув йилига нисбатан 25 фоиз камайишини кутмоқда. Шу муносабат билан дорилфунун маъмурияти ҳозирнинг ўзидаёқ янги ходимларни ишга қабул қилиш режаларидан воз кечишга қарор қилди, шунингдек профессор-ўқитувчилар кўп йил хизмат қилганликлари учун ҳар йили ошириладиган иш ҳақини кечиктирди.

Гарвард дорилфунуни ҳузурида ишлаб турган маориф соҳасида бошқарув муаммоларини ўрганиш институти раҳбари Артур Левайннинг фикрича, олий ўқув юртларига кирувчи ёшлар етишмаслигининг асосий сабабларидан бири молиявий қийинчиликлардир. Америка коллежи ёки дорилфунунига кириш учун имтиҳонлар топшириш талаб этилмайди. Институтга кирувчининг таълим олиш учун ҳақ тўлаш имконияти энг асосий шарт ҳисобланади. Ҳозир олий маълумотли бўлиш учун йилига ўрта ҳисобда 7 минг долларга яқин пул тўлаш керак.

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ БЎЙЛАБ

ПЕКИН, 23 июль. (ТАСС мухбири Вячеслав Томилин). Қачонлардир «Дунё пойтахти» ҳисобланган кўҳна Сиан шаҳрида халқаро экспедиция йўлга чиқди. У машҳур буюк ипак йўллари бўйлаб ўтиши лозим. Миқёс жиҳатидан мислсиз бу саёҳат ЮНЕСКОнинг «Жаҳон маданий тараққиётининг ўн йиллиги» дастурининг энг асосий воқеаларидан биридир.

Ўндан ортиқ хорижий давлатларнинг юзга яқин мутахассис ва олимлари бир ой мобайнида ибодатхоналар ва қўрғонларни, Сиандан Қашқаргача ва ундан ҳам олис районлардаги қалъаларнинг вайроналарини ўз кўзлари билан кўриб, ўрганиш учун ажойиб имкониятга эга бўладилар. Олимлар экспедиция давомида кўҳна карвон йўлининг инсоният маданияти тарихидаги аҳамияти хусусида туркум анжуманлар ўтказадилар, шунингдек «Буюк сафар» якунлари асосида бунга бағишланган илмий асарлар нашр этишни режалаштирмоқдалар.

Бундан икки минг йилдан кўпроқ вақт илгари Шарқ билан Ғарбни боғлаган йўлдан қайта ўтиш, деб таъкидланди экспедиция бошланиши муносабати билан ўтказилган тантанали маросимда, сайёрамиз халқлари ўртасидаги ҳамжиҳатликни чуқурлаштиришга кўмаклашиши шубҳасиздир.

САЁҲАТЧИЛАР УЧУН

ХЕЛЬСИНКИ. (ТАСС мухбири Владимир Додонов). Финляндиянинг Турку шаҳридаги кемасозлик заводида саёҳатчилар учун энг замонавий ускуналар билан жиҳозланган яна битта сув ости кемаси қурилди. Унга «Синбод» деб ном берилди, кема Миср учун аталган.

Кема узунасига атиги 20 метрга яқин бўлишига қарамай, унга 46 нафарга қадар йўловчи тушиши мумкин. Йўловчилар қулай ўриндиқларга ўрнашиб олиб, катта иллюминаторлар ёки шахсий видеотерминал экранлари орқали сув ости дунёсини кузатишлари мумкин. Ҳар бир йўловчи олдида асбоблар тахтаси бўлиб, уларда кема сув остида қанча чуқурликда кетаётганлиги, сувнинг тубигача масофа ҳамда денгиз сувининг ҳарорати кўрсатилади. Сув ости кемаси 75 метр чуқурликка тушиши мумкин, бироқ, 10 метрдан 30 метрга қадар бўлган чуқурлик саёҳатчилар учун ниҳоятда қизиқарли бўлади, чунки ана шу масофада денгиз ўсимлик ва ҳайвонот дунёси анча бой ҳамда сувга нур тушиб туради.

Кема экипажи икки кишидан иборат, улар кемани, шу жумладан сув ости телекамераларини, ёритиш прожекторларини, балиқларни озиқлантирадиган қурилмаларни бошқарадилар.

АФСОНАВИЙ МАХЛУҚНИ ТОПИШМОҚЧИ

ОТТАВА, 23 июль. (ТАСС). Токиодаги Эн-Ти-Ви хусусий телекомпанияси Канаданинг Оканаган кўлида гўёки яшаётган огопого деб аталувчи афсонавий махлуқни қидириш юзасидан жуда катта ишларни бошлашга қарор қилди. Ана шу тадбирнинг Канададаги ташкилотчиларидан бири Арлен Гаал хонимнинг хабар қилишича, телекомпаниянинг тасвирга туширувчи гуруҳи гидролокаторлар билан жиҳозланган учта кемани, шунингдек бир вертолётни ижарага олган. Маҳаллий аквалангчилардан беш киши узунлиги 130 километрга етадиган ва чуқурлиги 300 метрга қадар бўлган кўлни текширишда ёрдам берадилар.

Экспедиция аъзолари махлуқ огопогони топамиз, деб умид қилишмоқда. Ўтган ҳафтанинг ўзидагина кўл соҳилидаги Келоун курорт шаҳарчасида яшовчи уч киши ғаройиб мавжудотни кўрганлигини айтди. Уларнинг бири — бизнесмен Боб Пирсоннинг ҳикоя қилишича, у кўприкдан ўтаётиб, сув юзасида ниҳоятда тез ҳаракат қилаётган қандайдир нарсани тўсатдан кўриб қолган. «Унинг ҳаракатлари тўлқинни эслатарди, лекин ўша куни тўлқин йўқ эди, — деб уқтирди у. — Мен нима деяётганимни биламан, чунки ҳарбий-денгиз кучларида беш йил хизмат қилганман». Пирсоннинг гапларига қараганда, илонга ўхшаш мавжудот гавдасининг узунлиги ўн беш метрга етади. Собиқ лоцман Ричард Клайн ва унинг рафиқаси Эннинг тасдиқлашича, улар соҳилдан туриб, огопогони кўришга муваффақ бўлишган. Махлуқнинг учта ўркачи бор эди, деб хабар қилишди улар, унинг «бошидан думигача» бўлган узунлиги тахминан олти метр эди.

Арлен Гаалнинг айтишича, унинг ўзи кейинги ўн бир йил мобайнида огопогони уч марта кўрган.

ФОЖИАЛИ ТУГАДИ

ЛОНДОН, 23 июль. (ТАСС). Гватемаланинг ҳаракатдаги вулқонларидан бирида ҳужжатли кино усталарининг экспедицияси фожиали тугади.

Мамлакат пойтахтидан тахминан 200 километр ғарбда жойлашган Сантиагито вулқони ёнбағрига кўтарилган беш кишидан иборат гуруҳни қидириш ишлари пайшанба кунидан бошланди, деб хабар беради Рейтер ахборот агентлиги. Маълумотларнинг хабар беришича, шанба куни улардан тўрт кишининг жасади топилган. Мутахассислар гуруҳнинг бешинчи аъзоси ҳам ҳалок бўлганлигига деярли амин бўлсалар-да, уни қидириш давом этмоқда.

Ҳужжатли кино усталари вулқон отилишининг энг қизиқарли жиҳатларини расмга тушириш ниятида бўлганлар, бироқ, ҳамма нарсадан кўриниб турибдики, улар манзарага маҳлиё бўлиб, сейсмолог Отониель Матиаснинг айтишича, газ ва кул аралашмаси айниқса кўп бўлган «ўта хавфли зона»га тушиб қолганлар.

АСИР ОЗОД ҚИЛИНДИ

ҚОБУЛ, 21 июль. (ТАСС мухбири Юрий Тиссовский). Яқиндагина янги қувончли хабар келди: бу йил тўртинчи, яна бир собиқ Совет ҳарбий асири озод қилинди. 1968 йилда туғилган, миллати грузин Арчил Геннадиевич Копадзе 1987 йилнинг июлидан уч йил давомида оппозиция қуролли қисмларидан бирида асирликда эди.

Собиқ Совет ҳарбий хизматчиси Афғонистон жумҳурияти давлат хавфсизлиги органлари Афғонистон исмоилийлар жамоасининг раҳбари Мансур Нодирий билан биргаликда ўтказган тадбирлар натижасида озод қилинди. Бундан илгари озод этилган Илёс Соатов ҳам Афғонистон давлат хавфсизлиги министрлиги органлари билан Мансур Нодирий ҳамжиҳатликда амалга оширган тадбирлар туфайли асирликдан қайтиб келди.

Меҳнаткашлар хатлари «Қишлоқ ҳақиқати» назоратида

ОЛИБСОТАРЛИК БАРҲАМ ТОПСИН

— Пайариқ районидаги «Москва» совхозининг 9-бригадасида яшайман, — деб ёзади Ўрол Холматов. — Яқинда менга район ижроия комитетидан хат келди. Унда ёзилишича, гўё мен район ижроия комитетига енгил автомашина сўраб ариза берган эмишман. Ахир, бу ғирт ёлғон-ку. Аслида эса ҳар гектар ердан 45 центнердан пахта етиштирганим учун колхоз правлениеси қарори билан машина ажратилган. Энди районимиздаги олибсотарлар масаласига келсак, бу гапим юз фоиз рост. Бу иллат районимизда кенг тарқалган. Аксарият магазинларимизда арoқ 12 сўм, бир кило гуруч 1 сўм, шакар 1 сўмдан пулланади. Мен ўзим 71 сўм нафақа оламан. Ана шу арзимас маблағимнинг катта қисмини учар олибсотарлар шилиб олишаяпти.

Яқинда район матлубот жамиятининг рўпарасидаги катта магазинга пиво олиб келишди. Бир аёл унинг бир шишасини 75 тийиндан пуллаяпти. Синглим бу нима қилганингиз десам, «бунинг ҳам харажати бор» дейди. Районимиз катталарининг бундан хабари йўқ деб ўйлайсизми? Билишади. Бироқ амалий чора кўришмайди. Бизнинг районда ҳам олибсотарликка чек қўйилармикин?

Ушбу мактуб текшириш ва тегишли чора кўриш учун халқ депутатлари Пайариқ район Совети ижроия комитетига юборилган эди. Район ички ишлар бўлимидан қуйидаги жавоб олинди.

Урол Холматовнинг мактуби асосида район ички ишлар бўлими ходимлари текшириш ўтказишди. Унда қуйидаги фактлар аниқланди:

Наримонов матлубот жамиятига қарашли район марказида жойлашган магазин мудири Зиёдулла Назаров савдо пайтида ўз фойдасига 2 сўм 45 тийинга «адашган»лиги ҳужжатлаштирилди. «Наврўз» озиқ-овқат магазини сотувчиси Шариф Ниятқулов ҳам ундан қолишмаган. У харидор ҳақидан 1 сўм 48 тийин зиёд олиб қолган. Москва матлубот жамиятига қарашли 9-аралаш моллар магазини мудири Мирза Улуғов 1 сўм 68 тийин, 7-магазин мудираси Ойша Қўчқорова 4 сўм миқдорида харидорлар ҳақига хиёнат қилганлари аниқланди. Юқоридаги барча фактлар ҳужжатлаштирилиб, улар устидан Ўзбекистон ССР Жиноят кодексининг 177-моддаси асосида жиноий иш қўзғатилди.

У. ТОҒАЕВ,
Пайариқ район ички ишлар бўлимининг бошлиғи.

РЕДАКЦИЯДАН: Юқоридаги жавобни ўқиган газетхон ундан қаноатланмаслиги табиий. Чунки арзчи тоғдан келса, текширувчилар боғдан келишаяпти. Шунисига ҳам шукр. Ҳар қалай пайариқлик баъзи учарлар тумшуғидан илинишибди. Хўш, халқ депутатлари Пайариқ район Совети ижроия комитетидаги масъул ўртоқлар нима тадбир кўришди? Ахир, шикоят уларга йўлланган эди-ку. Район матлубот жамиятидаги иллатларга барҳам бериш учун бирон-бир амалий чора кўрилдими? Нима учун арзчининг енгил машина ҳақидаги эътирози ҳақида лом-мим дейилмаган? Наҳотки ҳали ҳам пайариқлик раҳбарлар «мендан кетгунча, эгасига етгунча» тарзида иш тутсак бўлаверади деб ўйлашса? Энди бунақаси ўтмайди. Бугунги кунда ҳокимият Советлар қўлига берилаяпти. Қишлоқ меҳнаткашлари ҳақида қайғуриш, уларнинг ҳар бир арзини атрофлича ўрганиш Советларда ишлаётган кишиларнинг муқаддас бурчидир.

АРЗЧИГА ЖАВОБ

Халқ депутатлари Яккабоғ район Совети ижроия комитети «Марксизм» колхозининг Қоратут қишлоғида яшовчи Орзи Холиқовнинг «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига йўллаган шикояти юзасидан қуйидагиларни маълум қилади:

Қишлоқ муаллимининг ўғли Жалил Холиқов билан суҳбат ўтказилди. Унга район марказидаги тўқимачилик фабрикасига ўтиб ишлаш таклиф қилинди. Бироқ у розилик билдирмади. Айни пайтда Жалил Холиқовни мутахассислиги бўйича ишга жойлаштириш имконияти йўқ. Агар бошқа бирон бир соҳада ишлашга хоҳиш билдирса унга амалий ёрдам кўрсатилиши тушунтирилди.

Х. МАҲМАДАЛИЕВ,
халқ депутатлари Яккабоғ район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари.

ТАДБИР БЕЛГИЛАНДИ

Халқ депутатлари Шофиркон район Совети ижроия комитети М. Эгамованинг «Қишлоқ ҳақиқати» газетасига йўллаган шикояти асосида текшириш ўтказди. Унда Ленин номли колхоз аъзоси М. Эгамованинг фарзанди боғчага жойлаштирилмаганлиги тасдиқланди. Сабаби хўжаликка қарашли болалар боғчасида кичкинтойлар учун ясли группалари ташкил этилмаган.

Колхоз правлениеси раисининг маданий-маиший ишлар бўйича ўринбосари Қ. Остоновга ясли группаси очиш топширилди. Ана шу мақсад учун керакли жиҳозлар ажратилди.

Ш. ҲАМРОЕВА,
халқ депутатлари Шофиркон район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари.

АЙБДОРГА ЖАЗО

Ҳурматли редакция, бир пайтлар ГАЗ-21 автомашинаси олган эдик. Бироқ кейинги пайтда уни ремонт қилдириш учун роса сарсон бўлаяпмиз. Мен — уруш ветераниман. 12 фарзанд, 36 неварам бор. 1989 йилнинг 24 февралида «Узавтотехобслуживание» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директори А. Эшонхўжаев имзоси билан хат олгандим. Унда менинг машинам учун дарҳол двигатель ажратиб бериш кўрсатилганди. Орадан қанча вақт ўтди. Ваъда ваъдалигича қолиб кетаяпти. Менга амалий ёрдам беришларингизни сўрайман.

Й. ЙЎЛДОШЕВ.
Коммунистик райони.

Ушбу мактуб юзасидан Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрлигидан қуйидаги жавоб олинди:

Йўлчи Йўлдошевнинг арзи атрофлича ўрганиб чиқилди. Текширишда унга «Узавтотехобслуживание» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси томонидан Тошкент шаҳар ихтисослашган корхонасининг 10-автомобилларга техник хизмат кўрсатиш станциясига 1989 йилнинг 21 декабрида двигатель юборилганлиги аниқланди. Жорий йилнинг 10 январида эса юқоридаги корхона томонидан Й. Йўлдошевга чақириқ қоғози юборилган. Бироқ у ўз вақтида келмаганлиги учун двигатель бошқа машинага қўйилган. Бу ишда ўз вазифасига совуққонлик билан қараганлиги учун бирлашманинг 1990 йил 2 июль буйруғига асосан 10-станция катта мастери Р. Раҳимовга ҳайфсан эълон қилинди.

Айни пайтда Й. Йўлдошевнинг машинасига ўрнатиш учун двигатель ажратилди. Арзчи билан учрашилди. Унга автомобилнинг техник паспорти тўғрилангандан сўнг двигатель қўйиб бериш тушунтирилди.

Меҳнаткашлардан тушаётган аризаларни вақтида кўриб чиқиш, бу борада сансалорликка йўл қўймаслик юзасидан тегишли тадбирлар ишлаб чиқилди.

Х. АББОСОВ,
Ўзбекистон ССР аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрининг ўринбосари.

ТЕЛЕФОН ИШЛАМОҚДА

Жарқўрғон районидаги «Партия XXII съезди» колхозининг Маданият участкасида яшовчи А. Ражабовнинг хати юзасидан қуйидагиларни маълум қиламиз: дарҳақиқат мазкур участкада телефон алоқаси тез-тез бузилиб туради. Бу нуқсон шу йилнинг октябрь ойигача бартараф этилади. Шунингдек, айни пайтда 50 нуқтали телефон станциясини қуриш учун тегишли лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланаяпти. Район ижроия комитети юқоридаги тадбирларнинг бажарилишини ўз назоратига олди.

Т. ХАЙРУЛЛАЕВ,
халқ депутатлари район Совети ижроия комитети раисининг ўринбосари.

ХУШХАБАР

Олмалиқдаги болалар кўп ихтисосли касалхонаси ўз «тураржой» шароитларини яхшилади. Касалхона 200 ўринли янги комплексга кўчиб ўтди. Бу ерда энг янги ускуналар билан жиҳозланган реанимация бўлими, саломатликни тикловчи муолажа маркази очилган. Марказда ҳовуз, даволовчи бадан тарбия хонаси ва гимнастика зали бор. Касалхонанинг яқин атрофдаги қишлоқлар ва шаҳарларда яшовчи болаларга хизмат қиладиган диагностика маркази ҳам шифокорлар имкониятини кенгайтирди.

* * *

Ширин шаҳри мактаблари ҳузуридаги болалар соғломлаштириш майдончалари 500 кичкинтойни, яъни ўтган йиллардагига нисбатан юз нафар кўп болани қабул қилди. Бунда мавсумга тайёргарлик кўришда фаол иштирок этган оталиқ ташкилотлар ёрдам берди. СССР 50 йиллиги номли Сирдарё регионал электр станцияси ҳамда 67-моторсозлик отряди жамоалари лагерь учун ажратилган биноларни ўз кучлари билан таъмирладилар, қўшимча қурилмалар сотиб олиш учун маблағ ажратдилар.

* * *

Пахтаобод районидаги «Гулистон» совхозида ишга туширилган болалар боғчасига «Наврўз» номи берилди. Ўтган йил баҳорида бу ердаги жамоат бинолари ва уй-жойлар қаттиқ сел келиши оқибатида вайрон бўлган эди. «Андижаноблагропромстрой» бирлашмасига қарашли 105-Андижон колхозлараро механизациялашган кўчма колоннаси жамоаси табиий офат етказган зарарни тугатишда аҳолига ёрдамга келиб, азият чеккан оилаларнинг фарзандлари учун икки қаватли, 150 ўринли болалар боғчаси қуриб берди. Боғчада ўйин майдончалари, музика ва спорт заллари, ҳовуз бор.

(ЎзТАГ).

ТАЖРИБА

Қишлоқ ҳақиқати

ЎРГАН, ҚЎЛЛАН, КЕНГ ЁЙ!

ПАРРАНДАЧИЛИКДА САНОАТ УСУЛИ

ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИДАГИ ИЛЬИЧ НОМЛИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ ТАЖРИБАСИДАН

Бирлашма — жумҳуриятдаги паррандачиликка ихтисослашган энг йирик хўжаликлардан бири. Келгуси йилда ўн йиллигини нишонлайдиган мазкур корхона Бўстонлиқ фабрикаси ва «Ленинград» наслчилик репродуктори (иккинчи тартибдаги) базасида ташкил этилганди. Булардан ташқари унинг таркибига Н. К. Крупская номли наслчилик репродуктори ҳам киради.

Тўйчи Ортиқов 1982 йилнинг охирларида раҳбар бўлди. Бунгача шу соҳада етарли тажриба тўплаганди, бирлашмани илғорлар қаторига қўшиш учун бутун куч-ғайратини сарфлади. Эндиликда бу ерда саноат негизида тухум ва товуқ гўшти етиштирилмоқда. Паррандабоқарлар тажрибаси тармоқ ходимлари ўртасида кенг оммалаштирилмоқда. Бирлашма бош директори Т. ОРТИҚОВ амалга оширилган ибратли ишлар ҳақида ҳикоя қилади.

ДАДИЛ ОДИМ

Очиғини айтиш керак: мен раҳбар бўлиб келганимда, корхона қолоқ эмасди. 1982 йилда 93 миллион дона тухум, 1.120 тонна гўшт етиштирилган, фойда 800 минг сўмни ташкил этган. Ҳар товуқдан 166 дона тухум олинган. Бирлашмада 1.350 киши меҳнат қилар, ўртача ойлик маош 145 сўм эди. Аҳвол билан чуқур танишиб, одамлар билан суҳбатлашиб, шуни англадимки, корхонанинг ишлаб чиқариш қуввати, имкониятлари фойдаланилаётганидан кўра анча кўп. Бунинг учун тадбиркорлик, дадиллик кўрсатиш, ишнинг кўзини билган ҳолда хўжалик юргизиш лозим эди. 1988 йил якунлари билан танишсангиз, ўтган даврда омилкорлик билан иш юритилганига ишонч ҳосил қиласиз. Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси йилида бирлашмамиз тарихида энг юксак натижага эришилди: **221,2 миллион дона тухум, 2.023,1 тонна гўшт етиштирилди. Ҳар товуқдан 245 тадан тухум олинди. Рентабеллик 44 фоизга етди, фойда 9,1 миллион сўмни ташкил этди.** Жорий йилнинг олти ойи топшириқлари ҳам ошириб уддаланди. 85 миллион 140 минг ўрнига 102 миллион дона тухум, 619 тонна ўрнига 721 тонна парҳез гўшт тайёрланди.

Хўш, ютуқларга қандай қилиб эришилмоқда? Бунинг энг муҳим омиллари қуйидагилар: **биринчидан**, бирлашмадаги эски техниканинг асосий қисми янги, замонавий ускуналар билан алмаштирилди; **иккинчидан**, илм-фан ютуқлари, илғор иш усуллари ишлаб чиқаришга жорий қилинди; **учинчидан**, наслчиликка алоҳида аҳамият берилди; **тўртинчидан**, паррандаларни ўстириш, озиқлантириш ва семиртириш учун мустаҳкам база яратилди; **бешинчидан**, инсон омилига, ишчи ва мутахассисларнинг малакасини оширишга эътибор кучайтирилди. Шунингдек, кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш, маҳсулот ҳамда озуқа исрофгарчилигига барҳам бериш юзасидан талай ишлар қилинди.

Бундай ташкилий-техникавий тадбирларнинг амалга оширилиши маҳсулдорликни кўтариш, меҳнат унумдорлигини ўстириш, тухум ва парранда гўшти етиштириш харажатларини камайтириш, таннархни арзонлаштириш имконини берди. **Тухум тайёрлаш бўйича ўн иккинчи беш йиллик режаси жорий йилнинг апрель ойида, гўшт тайёрлаш топшириғи эса тўрт йилда бажарилди. Бултур бир квадрат метр паррандахона ҳисобига 2.500 дона тухум олиндики, бу энг илғор хўжаликларникидан ҳам юқори.** Бирлашмамизда битта товуқ ўрни ҳисобига тухум олиш кўрсаткичи мамлакатимиздаги ихтисослаштирилган энг яхши паррандачилик фабрикалари даражасида бўлиб, Ўзбекистоннинг иссиқ иқлимли шароитида ҳам товуқнинг юқори маҳсулдорлигига эришиш мумкинлигидан далолат беради.

Корхонамизда озуқа тарқатиш, паррандаларга сув бериш, чиқитларни йиғиштириб олиш, тухумларни йиғиб саралаш, гўшт-суяк ва беда унлари, тухум кукуни тайёрлаш ҳамда бошқа ишлаб чиқариш жараёнлари механизациялашган. Ҳозир кунига 560—570 минг дона тухум етиштирилиб, унинг 90 фоизидан кўпроғи жумҳурият пойтахти ҳамда Тошкент вилояти аҳолисига сотиш учун жўнатилмоқда. Бизда ишлаб чиқаришни саноат негизида интенсивлашнинг асосий омиллари қуйидагилардир: ишлаб чиқаришнинг ҳамма босқичларида технологияга қатъий риоя этиш, қувватлардан оқилона фойдаланиш, емишни тежаб тергаб ишлатган ҳолда паррандаларни тўла қимматли озиқлантириш, энергия ва хом ашё ресурсларини тўғри сарфлаш.

Сифат кўрсаткичларини яхшилашда «Ленинград» (иккинчи тартибдаги) наслчилик репродуктори ишларини такомиллаштириш муҳим аҳамиятга эга. 1982 йилда ташкил этилган бу хўжалик бугунга келиб тухум етиштиришни уч баравардан зиёд кўпайтирди. Битта товуқ ҳисобига тухум олиш 180 дан 230—240 донага етди. Репродуктор бош корхонани олий сифатли тухум билан таъминламоқда. Она товуқлар галасини эса Ленинграддан келтирилаётган наслли, шунингдек, «Олатов», «Янтарь» кроссига мансуб тухумлар билан тўлдираяпти. Кейинги йилларда паррандаларнинг хавфли касалликларига тўла барҳам берилди. Инкубацион тухумлар сифати зооветеринария талабларига мувофиқ келади.

ОЗУҚАДА ҲИКМАТ КЎП

Паррандачиликда жўжа ва товуқларни тўғри озиқлантириш муҳим зоотехник талаб ҳисобланади. Тармоқ маҳсулдорлиги ҳамда рентабелликнинг ошиб бориши паррандаларнинг физиологик ҳолатига қараб, балансластирилган тарзда озиқлантиришни ташкил этишга кўмаклашмоқда. Омихта ем корхоналаридан келадиган озиқлар витаминли ўт уни, ўзимизда тайёрланадиган гўшт-пат уни билан бойитилади. Зарур ҳолларда емга минерал ва витаминлар қўшилади. Шу мақсадда зоотехника лабораторияси ишлаб турибди. Бу ерда озуқа текширилади, таркибидаги протеин, кальций, фосфор, коротиноид миқдори аниқланади.

Паррандаларни тўлиқ рацион асосида, таркиби барча элементларга бой, тўйимли озуқа билан озиқлантириш мақсадида махсус цех қурилган. Унда қориштиргич вазифасини бажарувчи «Маяк-12» ускунасидан олти комплект ўрнатилган. Аралаш озуқа цехдан келиб тушгач эланади ҳамда транспортёр орқали қориштиргичга ўтказилади. Бу ерга бункер-дозаторлардан оҳак, чиғаноқ, трикальций фосфат, беда ҳамда гўшт-суяк унлари, кунжара, мойли премикс ва бошқа қўшимчалар ҳам келиб тушади. Туз эритилган ҳолда қўшилади. Беда уни доналаштирилган бўлиб, қўшишдан олдин майдаланади. Бир қоришма учун нормада белгиланган витаминлар аввал балиқ мойида эритилади, сўнгра қориштиргичларда оз миқдордаги омихта озуқа билан аралаштирилади, шундан кейин ем аралашмасига қўшилади. У ҳафтада икки марта озуқа шағали билан ҳам бойитилади.

Баъзан ун комбинатларидан сифатсиз озуқа олинади. Масалан, патоген микрофлораси уруғлари билан кўплаб ифлосланган озуқага пароформ қўшишга мажбур бўлаяпмиз. Умуман, Тошкент-2, Шўрчи, Наманган, Андижон ун комбинатларидан омихта ем келади, бироқ талабга жавоб бермайди. Натижада сифатини яхшилаш, таркибини бойитиш мақсадида уни қайта ишлаяпмиз.

Озуқадан тежаб-тергаб, оқилона фойдаланиш қатъий қилиб қўйилган. Ҳар минг дона тухум ҳисобига тобора камроқ озуқа бирлиги (илгари 2,46 эди, ҳозир 1,80—1,82) сарфланаётган бўлса-да, ҳамон бу кўрсаткич юқори. Бунга омихта озуқа билан таъминлашдаги узилишлар, гувоҳномаларда қайд қилинган сифатга амалдаги озуқа мос келмаслиги таъсир кўрсатаяпти. Келтирилган омихта ем озуқа цехида қайта ишланмоқда. У ерда 25 нафар ишчи меҳнат қилади. Ҳалиги озуқани бойитиш учун йилига 1 миллион сўмликдан зиёд витаминлар, гўшт-суяк уни, чиғаноқ, оҳак ва ҳоказолар қўшилади. Бултур 1 миллион 305 минг сўмлик шундай қўшимчалар аралаштирилди.

Озуқани юклаш, ташиш ва тушириш, паррандаларга тарқатиш жараёнида исрофгарчиликка йўл қўймаслик тадбирлари кўрилаяпти. Тежалган озуқанинг 10 фоизи пулга чақилиб, ишчиларга мукофот тариқасида берилмоқда. Ўтган йили 1979 центнер озуқа бирлиги иқтисод қилинди. Мавжуд Р-15 ускуна-охурлари исрофгарчиликни сезиларли миқдорда камайтирувчи махсус ҳимоя тўсинлари билан жиҳозланган.

Парранда — ҳатто озгина иқлим ўзгаришига таъсирчан жонивор. Бу унинг озиқланишига ҳам дарҳол таъсир этади. Ёзда ҳарорат 40—42 даражага етадиган маҳаллий шароитни ҳисобга олиб, бирлашма инженер-техник хизмати ишлаб чиқариш биноларида қулай микроиқлим бўлишига алоҳида эътибор бераяпти. Ёзги вақтда бир килограмм тирик паррандага соатига камида 6,5 куб метр ҳавони алмаштириб берадиган вентиляциялар ўрнатилган. Шунингдек, барча товуқхоналарда ташқарида ҳарорат 41 даражагача бўлганда ичкарида 28—29 даражани таъминловчи КИО-12,5 совутгичлари бор.

Тармоқда биринчилардан бўлиб бизнинг бирлашмада чиқитсиз технологияга амал қилинмоқда. Бу ишлаб чиқариш ва маҳсулотни тўлиқ қайта ишлаш жараёнларида пайдо бўладиган ҳар хил чиқитлардан фойдаланишни англатади. Бунга инкубатор ва кушхона цехи чиқитлари, нобуд бўлган паррандалар, ностандарт тухумлар ва бошқалар киради. Булар мавжуд иккита «Лаапс» қозонида ветеринария мутахассислари назорати остида қайта ишланади. Қайнатиш пайтида зуруриий тартибда витамин ва кукунлар қўшилади. Шу тариқа йилига 350—400 тонна гўшт-суяк уни тайёрланмоқдаки, бу арзон, оқсилга бой озуқа товуқлар маҳсулдорлигини оширишга сезиларли таъсир кўрсатаяпти. Ностандарт тухумлардан кукун тайёрлайдиган цех бор. Ундаги А1-ФМУ қуритиш қурилмасида йилига 100—150 тоннадан зиёд тухум кукуни ишлаб чиқарилмоқда.

ҲАМКОРЛИК ҚИРРАЛАРИ

Паррандачилик истиқболини замонавий фан ютуқларини қўлланмасдан тасаввур этиб бўлмайди. Бежиз бундай деяётганим йўқ. Бирлашмамиз мутахассис-олимлар билан яқин ҳамкорлик ўрнатган. Уларнинг бир қанча тавсиялари ишлаб чиқаришда жорий қилиниб, яхши самара келтирмоқда.

Жумҳурият Фанлар академиясининг биохимия илмий-тадқиқот институти олимлари билан биргаликда инкубацияга тушадиган тухумлар устида тажриба ўтказилди. Бунда «Габой» қурилмасидан фойдаланилди. У Иттифоқда биринчи бўлиб бизда 1984 йили ўрнатилганди. Изланиш қувонарли натижа берди. Тухумни бир марта қурилмадан ўтказиш ҳар 100 донаси ҳисобига: жўжа чиқишини кўпайтирди, баравар жўжа очилди, уларнинг яшовчанлиги, соғломлиги ортди. Илгари ҳар 100 бош жўжанинг яшаб қолиши 72—73 фоизни ташкил этган бўлса, ҳозир 92 фоизга етди. Ушбу тажриба йилига 176 минг сўм фойда бераяпти.

Шу институт олимлари билан ҳамкорликда инкубациядаги 39 та шкафда рўй берадиган жараёнларни (иссиқлик, намлик ва ҳоказолар) мақбуллаштириб турувчи компьютер яратилди. У ҳар бир шкафдаги аҳволни аниқлаб, кузатиб боради, бирон-бир ўзгариш ёки камчилик бўлса, албатта қайд этади. Бу ҳар томонлама фойдали. Аввало ишчи сонини кескин камайтирди. Илгари 39 та шкафга тўрт киши тунги навбатчилик қиларди, ҳозир бу юмуш билан битта киши шуғулланмоқда. Қолаверса, янгиликдан йилига 67—70 минг сўм иқтисодий наф кўрилмоқда.

Кейинги пайтларда мутахассислар паррандаларни балансластирилган озуқа билан боқишда емиш таркибида минераллар белгиланган нормада бўлишига эътиборни кучайтирмоқдалар. Бу беҳудага эмас. Жониворлар танасида моддалар алмашинувидаги чуқур ўзгаришлар, биологик жараёнларнинг бузилиши шуни талаб этаяпти. Жумҳурият Фанлар академияси геология ва геофизика илмий-тадқиқот институти ҳамда Ўзбекистон чорвачилик илмий-тадқиқот институти олимлари бу борада талай изланишлар олиб боришмоқда. Уларнинг тажрибалари кўрсатишича, жумҳуриятимиз ҳудудидаги бир қанча жойларда бентонитли тупроқ йиғимлари бўлиб, унинг таркибида калий, натрий, магний, кремний, кальций, фосфор, темир, алюминий каби организм учун зарур моддалар бор. Бентонитли тупроққа омихта ем қўшиб паррандаларни озиқлантириш товуқлар тухумдорлигини ошириши аниқланди.

Мазкур институтлар олимлари бизнинг бирлашмамизда ҳам шундай тажриба ўтказишди. Келес посёлкаси яқинидан бентонитли тупроқ келтирилиб, унинг 10 тоннаси омихта емга, шунингдек, инкубация ва кушхона цехи чиқитларидан тайёрланган гўшт-суяк уни қўшилди ва тухум қилувчи товуқлар озиқлантирилди. Ҳисоб-китоб ҳар тонна тупроқ 10 сўмга тушган тақдирда бундан йилига минг бош

она товуқ ҳисобига 1.940 сўм, жами парранда (30 минг бош товуқ) ҳисобига эса 58,2 минг сўм фойда олинишини кўрсатди.

Тошкент қишлоқ хўжалиги институти олимлари бирлашмамизда паррандалар рационида «ХКМ-300» дориворини синаб кўриш устида иш олиб бордилар. Мақсад унинг гўшт маҳсулдорлигига ва гўшт учун боқиладиган тухум олиш йўналишидаги жўжахўрозларни сақлашга таъсир даражасини аниқлаш эди.

Тирик вазни 105—107 грамм бўлган, оталик шакли «Янтарь-I» кроссидаги 14 кунлик 320 бош жўжахўроз танлаб олинди. Уларнинг тенг ярми тажрибага, қолгани назорат учун мўлжалланди. Озуқа рациони жониворларнинг миқдори ўзгаришини ҳисобга олган ва ёш эҳтиёжларига мувофиқ ҳолда тузилди. Бунда уч босқич: 14—44, 44—74 ва 74—90 кунлик паррандалар кўзда тутилди. Тажриба гуруҳидаги жўжахўрозларга «ХКМ-300» қўшилган, назорат гуруҳидагиларга дориворсиз озуқа берилди. Улар бирлашмамизда мавжуд тартиб бўйича, яъни бир кеча-кундузда тўрт маротаба озиқлантирилди.

Айни пайтда бир килограмм вазн қўшишга озуқа сарфланиши ҳам кузатилди. 74 кун мобайнида тажриба гуруҳида шунча эт олиш учун 3,7, назорат гуруҳида эса 4,3 озуқа бирлиги ишлатилди.

Бино ичидаги микроиқлим нормада бўлиши таъминланди. Ҳар ўн кунда иккала гуруҳдаги жўжахўрозларнинг тирик вазни, суткалик ўртача ва умумий вазн қўшилишлари текшириб борилди. Тажрибанинг бошидан охиригача улар ўртасидаги фарқ давом этди. 90 кунликда, яъни жўжахўрозлар гўштга топширилаётган муддатда натижа қуйидагича бўлди: ҳар бирининг тирик вазни назорат гуруҳида 1.150 грамм, тажриба гуруҳида 1.340 грамм, умумий қўшилган вазн назорат гуруҳида 1.115 грамм, тажриба гуруҳида 1.305 грамм. Тажриба даврида бир кеча-кундузлик ўртача вазн қўшилиши назорат гуруҳида 12,3, тажриба гуруҳида 14,5 граммни ташкил этган. Назорат гуруҳи сақланиши 96,2, тажриба гуруҳи 98,6 фоиз бўлган.

Бинобарин, рационга 1 килограмм омихта ем ҳисобига бир фоизли эритмада 5 миллилитр дозада «ХКМ-300» дориворни қўшиб берилиши жониворлар сақланишини анча оширган. Бирлашмамизда жўжахўрозлар бош сонини асраб қолишни яхшилаш ва бир кеча-кундузда семиришда юқори натижага эришиш учун мазкур тажрибадан фойдаланилмоқда.

ТАРАҚҚИЁТ ТАЯНЧИ

Ишлаб чиқаришни ҳар томонлама ривожлантиришда, қувватларни оширишда, иқтисодиётни мустаҳкамлашда, меҳнат унумдорлигини ўстиришда техникавий тадбирларнинг таъсири катта. Ўн биринчи беш йиллик охирида янги объектлар қурилиши билан бирга мавжуд ускуналарни алмаштириш, замонавий техника ва технологияларни жорий қилиш бошланди. Биргина 1984—1985 йилларда олтита паррандахона техник ускуналар билан қайта жиҳозланди. Уларда эскирган КБН-I катакли батареялар ўрнига юксак механизациялашган ва такомиллашган ККТ ускуналари ўрнатилди. Бу товуқхоналар қувватини ошириш ҳисобига жониворларнинг яшаш шароитини 1,4—1,6 баравар яхшилаш, ишлаб чиқариш майдонлари кенгайтирилмаган ҳолда тухум олишни икки ҳисса кўпайтириш имконини берди.

Жўжаларни ўстириш цехининг бир маромда ишлашига кўп нарса боғлиқ. Бу ерда учта бригада меҳнат қилади: бири 1—30 кунли жўжаларга қарайди, иккитаси 31—119 кунли паррандаларни парваришлайди. Биринчи бригаданинг 10 та жўжахонаси бор. Улардан саккизтасида КБЭ-1А, иккитасида Р-15 ускуналари ўрнатилган. Ҳозирча КБЭ батареялари ўрнини босадиган бошқа бирор ускуна яратилмаган. Шу боисдан дастлабки ёшдаги жўжалар учун шундай ускуналар ишлаб чиқаришни давом эттириш керак. У бирлашмамизда унумли ишлатилаяпти. КБЭ ёрдамида цехларда жўжалар учун мақбул шароитни осонликча яратиш мумкин. Шунингдек, у анча миқдорда ёқилғи, электр энергиясини тежайди.

Саноат негизида тухум олиш цехи ККТ, ОБН ва БКН-3 ускуналари билан жиҳозланган. ККТ бизнинг шароитда яхши самара бермоқда. Биргина қусури —гарчи сувдонлар доимий равишда ювилиб, олдиндан тинитилган ва фильтрланган сув келиб турса ҳам вақт ўтиши билан найчаларидан сув сизадиган бўлиб қолади. Натижада цехларда ортиқча намлик, газланиш пайдо бўлади. Инженер ходимларимиз мазкур нуқсонни бартараф этиш учун фаол ишладилар.

Фабрикада 120 кунлигида ҳар хил типдаги ускуналарга жойлаштирилган паррандалар устида кузатиш олиб борилди. Товуқларни ККТ катакли батареяларда асраш яхши натижа берди: уларнинг тухум қилиши 80—85 фоизга етди. ОБН ҳам ёмон эмас, БКН-3 кўрсаткичлари паст бўлди. Ундан фойдаланилганда тухум олиш 70—72 фоиздан ошмади, паррандаларнинг нобуд бўлиши кўпайди. Шунинг учун цехларнинг бирида уни ОБН ускунаси озиқлантиргичи билан алмаштирдик. Бу хизмат қилувчи ходимлар ишини енгиллаштирди ҳамда жониворларни озиқлантиришни яхшилади.

Кейинги пайтда бирлашма цехларини энг сўнгги техника ва ускуналар билан жиҳозлашга эътибор бераяпмиз. Бир йўла тухумни саралаш, ҳисоблаш ва жўнатишга тайёрлаш ишларини бажарувчи «Стаалкат» ускуна-линиясини ўрнатдик. Голландия фирмасида тайёрланган машина харажатни қисқа муддатда қайтариб, катта иқтисодий фойда келтиради. Шунингдек, товуқ гўштини қадоқлаб, ўрайдиган ва нарх қўядиган, Оренбургда ишлаб чиқарилган ФУА машинаси анча-мунча ишчи кучини қисқартириб, иш унумини оширди, меҳнат сарфи ва маҳсулот таннархини эса камайтирди.

Юксак самарали техника воситаларидан яна бири АҚШдаги «Пацифип Сайентифип» фирмасининг озуқа таркибини анализ қилиб берадиган компьютерлаштирилган системасидир. У лаборатория ишларини тезлаштирибгина қолмай, балки соддалаштирди. Илгари омихта ем сифатини текшириш учун бир ярим кун вақт кетарди. Баҳоси 130 минг сўм турадиган ҳалиги компьютер ёрдамида бу иш атиги 5 секундда аниқланмоқда. Гарчи нархи қиммат бўлса-да, у тезда қайтим бера бошлайди.

Булардан ташқари яна бир қанча замонавий машина-ускуналар ишлаб чиқаришга жорий қилинди. Инкубация жараёнларини бошқаришда ЕСМ-6 ўрнига ВТА-2000 тамғали компьютерлаштирилган системадан фойдаланилаяпти. Бухгалтериянинг жамики ҳисоб-китоби АҚШда тайёрланган машина ёрдамида бажарилмоқда.

Ҳозир бирлашмада ишлатилаётган техника ҳамда ускуналарнинг 70 фоизи чет мамлакатларда, қолгани ўзимизда ишлаб чиқарилган. Бош фабрикада она товуқлар ўстириладиган 40 та паррандахона ускуналарининг 65 фоизи Венгрияники, 23 та жўжахона ускуналари эса ГДРники.

Сўнгги йилларда товуқхоналарда бир қатор рационализаторлик таклифлари жорий этилди. Шуниңг ҳисобига уларнинг қуввати 250 минг бош кўпайди. Асосий фабрикада янги паррандахона қурилмади, фақат ускуналар алмаштирилиб, талай қўлбола ўзгаришлар қилинди. Бир қаватли ўрнига икки қаватли катаклар ўрнатилди, совутгичлар эса том устига олинди. Натижада қувват салкам икки ҳисса ортиб, уларда 14,5 минг ўрнига 30 минг товуқ сақлаш имкони яратилди.

Янги техника ва технологияларни тўғри жорий этиш, самарадорлигини оширишда ходимлар масъулияти кучайтирилмоқда. Барча зоотехник-инженерлик хизмати мутахассислари мамлакатимизнинг илғор турдош корхоналарида малака ошириб қайтмоқдалар. Бинобарин, паррандачилик фабрикаларини техник жиҳатдан яхши жиҳозлаш, фан-техника тараққиёти ютуқларини жорий этиш ишлаб чиқаришни ташкил қилишнинг юксак даражаси, ишчиларнинг касб-маҳоратлари, уларнинг меҳнатнинг пировард натижаларига тўғридан-тўғри қизиқишлари билан мос келган ҳолда юксак иқтисодий самара беради.

ПУДРАТ ВА САМАРА

Бирлашмамизда ҳар қандай янгиликка қизиқиш катта. Пудрат усулига нисбатан ҳам шундай. Дастлабки гап-сўзлар бўлаётган, қўлланилиши тўғрисида ҳар хил тавсиялар берилаётган кезлардаёқ уни синаб кўрдик. Тўғри, асосий ишлаб чиқаришда эмас, балки ёрдамчи соҳада тажриба ўтказилди. 1983 йилда технология-ремонт бригадаси янгича иш юритди. Натижалар умумлаштирилиб, афзалликлари барчага маълум бўлгач, 1985 йилнинг августидан асосий тармоқда жорий этила бошланди. Даставвал 2-саноат негизида тухум олиш цехи, сўнгра катта ёшдаги паррандалар ўстириладиган иккита цех пудратчилар ихтиёрига берилди. Ўзгаришлар кўпчилик кўз ўнгида бўлди. Пудратга ўтилгач, 2-цехда ишловчилар сони 23 нафар қисқарган ҳолда тухум етиштириш анча кўпайди. Ишчиларнинг ойлик ўртача маоши 155 сўмдан 198 сўмга етди. Айни пайтда кишиларда меҳнатга муносабат ўзгарди, пировард натижага қизиқиш ортди.

Шундан кейин инкубаторий, жўжа ўстириш ва бошқа цехларда ҳам жамоа пудрати жорий қилинди. Бу ходимлар масъулиятини ошириш, иш юритишни такомиллаштириш билан бирга маҳсулот сифатини яхшилади. Масалан, инкубаторийда ҳамма ягона мақсад — пировард натижани кўзлаб ишлайди. Бу ерда мукофот 7 кун давомида жўжаларнинг яшаб қолишини (жўжаларни ўстириш цехида барча талабларга риоя этиш шарти билан) ҳисобга олган ҳолда берилади. Жўжа ўстириш цехига жойлаштиришдан олдин инкубаторий ходимлари цехнинг ҳолатини текшириш ҳуқуқига эга. Ушбу цехда ҳам пировард натижа — соғлом жўжалар сонига қараб ҳақ тўланади. Режадан ташқари олинган биринчи тоифадаги жўжалар, жониворларни кўзда тутилганидан ортиқча асраб қолганлик ва озуқа тежалгани эвазига қўшимча ҳақ ёзилади. Саноат негизида тухум олиш цехларида маҳсулот етиштириш ва озуқаларни иқтисод қилиш топшириғи ошириб бажарилгани учун ишчилар мукофот олишади.

Шундай пудратчи жамоалардан бирининг фаолияти билан танишайлик. Ўтган йилнинг бошида 3-саноат негизида тухум олиш бригадаси томонидан бригадир В. Кошкина, маъмурият томонидан бирлашма бош директори, яъни мен шартнома имзоладик. Унда ҳар иккала томоннинг мажбуриятлари ҳамда бурчлари аниқ кўрсатилди. Бригада ўз зиммасига ишлаб чиқаришнинг барча кўрсаткичлари бўйича хўжалик ҳисоби режалари бажарилишини таъминлаш, йил давомида 44 миллион дона тухум етиштириш, иш ҳақи билан меҳнат унумдорлиги ўсишининг ўзаро мувофиқлигини сақлаш, ускуналарни безиён асраш, меҳнат интизомига риоя қилиш ва бошқа мажбуриятларни олди. Маъмурият зиммасига эса қуйидагилар юкланди: хўжалик ҳисобидаги бригада ўзига тегишли ишлаб чиқариш ва бошқа масалаларни ҳал қилишда унинг мустақиллигини таъминлаш, жамоани топшириқларни муваффақиятли бажариши учун зарур моддий-техника ва бошқа воситалар билан вақтида, етарлича таъминлаш, ишчиларнинг малакасини оширишга кўмаклашиш, мавжуд тартиб бўйича уларни мукофотлаш ва ҳоказо. Бултур томонлар аҳднома шартларини тўла-тўкис бажардилар. Бригада аъзолари мўмай даромад олишди.

Пудратчи жамоаларнинг ҳаммаси билан шундай шартнома тузилган. Унга риоя этилиши назорат қилиб борилаяпти. Ҳозир бирлашма бўйича жами етиштирилаётган маҳсулотнинг 90 фоизи пудратчилар ҳиссасига тўғри келмоқда.

ИНСОНГА ЭЪТИБОР

Бирлашмамизда жами 1.250 киши меҳнат қилади. Улар унумли ишлашлари, бўш вақтларини мароқли ўтказишлари учун барча шароит яратиб берилмоқда. Корхонанинг иқтисодий жиҳатдан бақувватлиги бунга тўлиқ имкон яратаётир. Бош фабрикадаги қулайликлар ҳар қандай илғор корхонаникидан қолишмайди. Бу ерда тиббиёт пункти, ошхона, спорт майдончаси ва ҳоказолар бор. Ишчиларнинг кийим алмаштириш хоналарида телевизор томоша қилиш, газета, журналлар ўқиш, хуллас, кўнгилли ҳордиқ чиқариш мумкин. Цехларга кираверишда 80 минг сўмлик олди ойнаванд айвон қурилмоқда. Бу иш жойига ўтиб қайтишда ишчиларнинг кайфиятини кўтаради.

Ходимларимизга ҳар хил ёрдамлар кўрсатилаяпти. Улар жорий йилдан бошлаб тушли овқат учун бор-йўғи 10 тийин сарфлашмоқда. Қолганини бирлашма тўлайди. Бунинг учун корхона фондидан 61 минг сўм ажратилган. Ўтган ўқув йилидан бошланган жумҳуриятимиз мактабларида қуйи синф ўқувчиларига бепул овқат бериш бизда уч йил аввал жорий қилинганди.

Меҳнат жамоалари, ишловчилар ўртасида социалистик мусобақа жонли, ошкора йўлга қўйилган. Ўзаро беллашув ҳар ойда ва кварталда якунланиб, илғорлар муносиб рағбатлантирилаяпти. Ғолибларни мукофотлаш учун 50 минг сўм ажратилган. Бундан ташқари мусобақа пешқадамлари бепул дам олишга, туристик саёҳатларга юборилмоқда. Бултур 120 киши шу имтиёздан фойдаланди.

Ўз ишини жон-дилдан севадиган, касбининг устаси ҳисобланган тажрибали паррандабоқарлар кўп. Оператор-товуқбоқарлардан СССР Давлат мукофоти лауреати, Октябрь революцияси ордени соҳиби Саломат Сайдалиева, II ва III даражали Меҳнат шуҳрати ордени нишондори, Ўзбекистон Компартияси XXII съезди делегати Муқаддас Турғунбоева, шунингдек Дилбар Ҳорунова, Амалия Моргель, Ольга Усинская; Зоя Попова, жўжабоқарлардан Мария Алёшенко, Муслима Шокиржонова, Ольга Канайкина жамоа ўртасида ҳурмат-эътибор топганлардан.

Ҳар йили катта иқтисодий фойда кўрилаётгани ишчи ҳамда мутахассисларнинг моддий манфаатдорлигига ижобий таъсир кўрсатаяпти. Ўтган йили ҳар бир ходимнинг ўртача ойлик маоши 256 сўмни, жами даромади салкам 3.100 сўмни ташкил этди. Илғорлардан А. Моргель 5 минг, И. Норхўжаева 4.830, О. Усинская 4.935, У. Эргашев 4.462 сўм олишди.

Маъмурият, партия, касаба уюшмаси ва комсомол ташкилотлари ишчиларнинг кундалик турмушига, тўқ, фаровон яшашларига кўмаклашиш тадбирларини кўрмоқдалар. Ходимлар бирлашмада етиштирилаётган озиқ-овқат маҳсулотларини арзон нархда харид қилишади. Уларга ҳар йили 80 тонна товуқ гўшти, 1—1,5 миллион дона тухум сотилмоқда. Квартираларда яшовчилардан иссиқ ва совуқ сув, иссиқлик ҳақлари олинмайди, буларни корхона тўлайди.

Бирлашмамиз ҳудудида жами 3 минг киши истиқомат қилади. Нафақат ишчиларимизнинг, балки бутун аҳолининг турмуш шароитини яхшилашга эътибор бераяпмиз. Бизда уй-жой муаммоси муваффақиятли ҳал этилмоқда. Ҳаммаси бўлиб 100 киши турар жой учун навбатга ёзилганди, 61 нафари саккиз сотихдан томорқа ери билан таъминланди. Қолганлари яқин орада квартирали бўлишади. Ҳозир учта 32 квартирали уй қурилаяпти. Иккитаси шу йил, биттаси келгуси йил бошларида фойдаланишга топширилади.

Кейинги кезларда ижтимоий-маданий ва маиший бинолар қурилишига эътибор кучайди. Уч йил муқаддам болаларини боғчага жойлаштириш учун 180 киши навбатда турганди. 90 ўринли эски боғча ёнида 100 ўринли бино тикланди. Бултур июлда 280 ўринли янги боғча фойдаланишга топширилди. Ҳозир ўғил-қизлар 380 ўринли мактабда билим олишмоқда. Айни пайтда 1.200 ўқувчига мўлжалланган бино қад ростламоқда. Унда ўқиш-ўқитиш бошлангандан кейин эскисида маиший хизмат кўрсатиш, бичиш-тикиш цехлари очиш мўлжалланмоқда.

Келгусида ҳам бу соҳаларга катта эътибор берилади. 1991 йилда ҳаммом, 450 минг сўмга спорт комплекси, маиший хизмат кўрсатиш комбинати қурилишлари бошланади. Ободонлаштириш, йўлларни равонлаштириш тадбирлари белгиланган. Бултур Бўстонлиқ районидаги хушманзара жойдан 9 гектар ер олдик. Бирлашма ишчи-хизматчилари учун дам олиш-соғломлаштириш муассасаси, кашшофлар лагери қурилади.

МУАММО ЕЧИМ КУТАДИ

Бизда маҳсулот етиштиришни янада кўпайтириш ва сифатини оширишнинг қўшимча имкониятлари бор. Фақат бунинг учун бир қанча муаммоларни ҳал этиш лозим. Улардан бири ишлаб чиқариш воситаларини таъмирлаш ва қуришдир. Ҳар йили 4,5 миллион сўмлик қурилиш ишларига буюртма берамиз. Бироқ унинг зўрға 2 миллион сўми ўзлаштирилаяпти. Яқин орада ускуналарнинг 40 фоизини алмаштиришимиз керак. Айни пайтда 1,5 миллион сўмлик машина-ускуна ўрнатилмай бекор турибди. Бу юмушларни тез бажарувчи қудратли ташкилот топилмаётир.

Ёки маҳсулотни реализация қилишни олайлик. Тўғри, жумҳурият пойтахтида ва Орджоникидзе район марказида дўконимиз бор. Пойтахтдагисида йилига 3 миллион сўмлик савдо қилинмоқда. Лекин ёзда миллионлаб тухум йиғилиб қолади. Шунингдек, тухум кукунини сотишда сарсонгарчиликлар бўлаяпти. Уни «Узмясомолторг» олиши керак, аммо шериклар мажбуриятни ҳамиша ҳам вақтида бажаришмайди.

Бирлашмада чиқитсиз технологияга амал қилинмоқда. Бироқ чиқинди, яъни парранда гўнги муаммосини ҳал этмай туриб бу ишни охиригача етказиш мумкин эмас. Товуқхоналарда кунига 500 тонна гўнг тўпланади. Уни ўз вақтида йўқотиш керак. Гўнг ер учун бениҳоя фойдали. Агар деҳқончиликда ишлатилса, ҳар тоннаси 2 сўмга тушади. Бундан биз ҳам, шериклар ҳам катта самара кўрган бўлур эдик. Бирлашмамизда «Узсельхозхимия» филиалини очиш, парранда гўнгини хўжаликларга тарқатиш масаласини икки-уч марта кўтардим. Лекин уринишлар беҳуда бўлаяпти.

Аҳил жамоамиз ютуқларни янада кўпайтиришга бел боғлаган. Жорий йилда 200 миллион дона тухум етиштириш, унинг 190 миллион донасини сотиш, 1.600 тонна гўшт тайёрлаш белгиланган. Камида 6,5 миллион сўм фойда олиниши керак. Бу марраларни эгаллашда тажрибамиз ва бор имконкятимизни ишга солаверамиз.

«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири Э. ИБРОҲИМОВ ёзиб олди.

ОТАЁР

САМАРҚАНД

ДОСТОНДАН ПАРЧА

МУҚАДДИМА

Тарих тилга кирса
Мўъжизалар ҳам
Йўқотиб қўяди
Улуғворлигин.
Пайдо бўлибдики
Бу кўҳна олам,
Ярқираб кўринур
Йўғу борлигинг.
Милоддан муқаддам
Мароқанд бўлиб
Заминга ярашиб
Тушдинг хол янглиғ.
Дунё суханида
Болу қанд бўлиб
Етти иқлим аро
Бўлдинг таниқлиғ.
Афросиёб-ку сир —
Қачондан турғун,
Сен ўша Римнинг ҳам
Бобокалони.
Балки ватанисан
Жаннатдан қувғин —
Одам Атонинг-у
Момо Ҳавонинг...
Таваллуд кунингдан
Фол очмоқ қийин,
Умринг сарҳадлари
Одамлардан кенг.
Аслида табаррук
Таваллуд кунинг
Дунё таваллуди
Билан теппа-тенг!

МИЛОДДАН МУҚАДДАМ

Эй, кўнига ўрлаб
Аланга-тутун
Талон-торожларда
Афгор бўлган жон!
Бироқ этолмади
Сени поякун
На фотиҳ Искандар,
На-да Чингизхон!
Неча хонлари-ю
Неча Қутайба,
Неча Ёқут Тегин,
Усмон қипчоғи...
Бир-биридан юлқиб,
Ҳам ўдағайлаб,
Бошингга келдилар
Қайраб пичоғин.
Мўр-малахдек
Босган араб-чи?
Қон билан ювилди
Эл-юрт ва қаср...
Кўрмагандек гўё
Барин, ё раб, сен
Тағин айлайвердинг
Оламни асир!
Ҳа, сен чўқмор,
тарант ёй,
Шамшир бўлиб,
Душманни толдирган
Зафар ва алп қад.
Гоҳ Афросиёб
Гоҳ Семизкент бўлиб,
Қайта яшнайверган
Азим Самарқанд.
Сен ўша ёвқур
Халқ қаҳрамонлари:
Спитамен, Деваштич,
Муқанна ва Лайс
Сен ўша боқий ишқ—
Тану жонларин
Сувy ўтга урган
Лайли ва Қайс!

АФРОСИЁБ

Фаланда— мовий кўк,
Заминда — кўклам...
Тонгдан тўс-тўполон
Сиёб бозори.
Тахтиравон узра
Ўтмоқда ўнтам,
Афросиёбнинг
Не гулрухсорлари,
Ғуломлар қўлида
Тахтиравонлар
Вазмин чайқалади
Ғовурни босиб,
Оломонни ёриб
Тажанг посбонлар
«Пўшт-пўшт»лаб
борарлар
Олдда йўл очиб.
Расталарда ёйиқ
Жондан бўлаги:
Чўқмору марварид,
Жун, ёйга довур.
Сопол идишларда —
Ранг камалаги,
Ёғоч буюмларда —
Нақшланган давр...
Қўлдан-қўлга ўтиб
Жаранглар бетин,
Афросиёбда
Зарб бўлган тангалар.
Келиб-кетувларнинг
Кўринмас қети,
Аралаш-қуралаш,
Кимхоб, жандалар...
Ким бол харид қилар,
Ким отга тушов...
Биров ҳаммол танлар,
Бирови қилич.
Гадолар назари
Ғариб, беҳушов...
Кимгадир бурда нон—
Сарободай, илинж!
Тақдири азалда:
Кимга—дур раво,
Кимга—фақат ҳаво,
Нуру сув насиб.
Биров тўқлигидан
Бадбин, бедаво,
Бир ёнда чорасиз,
Чорнасиз носиб...

— КАШШОФ ЁЗИ —

ШАҲРИХОНДА ОРОМГОҲ

Ёзги таътилнинг қизғин кунлари давом этмоқда. Болалар дам олишнинг турли усулларидан фойдаланиб, ҳар бир дақиқани мазмунли ва мароқли ўтказишга ҳаракат қилишаяпти. Иттифоқимизнинг тарихий шаҳарларига, жумҳуриятимизнинг муқаддас обидалари кўп масканларига сайру саёҳатларга чиқаётганларни, соя-салқин боғ-роғларга, нowвотранг қоялар остидан сизиб чиқаётган дарё қирғоқларига жойлашган пионер лагерларида дам олишаётган ўғил-қизларни кўрганингизда кўзингиз қувнайди.

Шунда француз мутафаккири, ёзувчи ва педагог Жан-Жак Руссонинг қуйидаги сўзлари беихтиёр ёдингизга тушади: «Болаликни севинг, унинг ўйин ва эрмакларига, мурғаккина табиий туйғуларига эътибор беринг! Лабдан кулгу аримайдиган, қалб шу оламдан тўхтовсиз ҳузурланадиган ўша дақиқаларни қай бирингиз, ахир, армон билан эсламайсиз?» Ҳа, беғубор болалик йилларини ҳамма қандайдир хумор билан эслайди, унинг қайтиб келмаслигини билсада, ўша оламда яна бир бор бўлишни жуда-жуда истайди.

Ана шу туйғуни дилдан туйган катталар жондан ширин болаларнинг кўнгилли дам олишлари учун ҳамма шароитларни яратиб беришади. Олтин водийнинг сўлим жойларидан бири — Шаҳрихондаги «Олимпиачи» пионер лагерига бориб қолсангиз, бу гапнинг ростлигига яна бир бор ишонч ҳосил қиласиз. Андижон вилояти матлубот уюшмасига қарашли мазкур оромгоҳда барча ноҳиялардан келган турли миллат болалари бир оила аъзоларидек аҳил ҳордиқ чиқаришаяпти.

Биринчи ўзбек комсомолларидан ҳисобланган Абдулла Набиев номи билан аталувчи дружинага Шавкатбек Содиқов раҳбарлик қилмоқда. У дам олувчиларни атрофдаги хушманзара ерларга сайрга олиб чиқмоқда. Ҳар хил викторина, конкурс ва мусобақалар ташкил этилаётир.

Отрядлараро ўтказиладиган қўшиқ ва рақс фестиваллари, билағонлик баҳслари, уруш ва меҳнат ветеранлари билан учрашувлар кичкинтойлар хотирасида узоқ вақт сақланиши, сентябрь тонготарида жонажон мактабларига борганларида булар ҳақида тенгдошларига ҳаяжонланиб гапириб беришлари турган гап.

СУРАТЛАРДА: (юқоридан) лагерь кашшофлари етакчиси Ш. Содиқов болаларга топшириқ бераётир; волейбол ўйини қизғин; ошхона навбатчилари (чапдан) Дилафруз Нуриддинова, Отабек Эргашев ва Нилуфар Рўзиева шарбат тайёрлаш учун шафтоли теришмоқда.

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

Ўқинг, қизиқ!

КУНДОШ АЁЛЛАР

Сенегалда ҳар юз аёлга ўртача 95 эркак тўғри келади. Йигитларнинг 44,4 фоизи уйланмасликни афзал кўрувчи бўйдоқлар бўлиб, айни пайтда турмушга чиқмаган хотин-қизлар атиги 19,3 фоизни ташкил этади. Сенегалликлар ана шу қизиқарли рақамларни Дакарда чиқадиган «Солей» газетасидан билиб олдилар. Газета 1988 йилги аҳоли рўйхати якунларига доир статистика маълумотларини эълон қилди.

Сенегалда аҳолининг 94 фоизи ислом динига эътиқод қилади. Қуръонда бир неча хотин олишга рухсат этилса ҳам, сенегаллик мусулмон эркакларнинг атиги 28,3 фоизининг иккита ва ундан ортиқ рафиқаси бор. Айни пайтда сенегаллик аёллардан 52,1 фоизининг кундошлари бор. Қизлар етук ёшдаги эркакларга турмушга чиқишни афзал кўрадилар, шу сабабли бўйдоқ эркакларга нисбатан бева аёллар кўпроқ.

Статистика маълумотларига қараганда, 1988 йил 27 майда Сенегалда 6 миллион 928 минг 405 киши яшаган. «Солей» газетасининг фикрича, аҳоли ҳар йили 2,9 фоиз кўпаяётганлиги ҳисобга олинса, ҳозир уларнинг сони 7 миллионга етди, деб дадил айтиш мумкин.

Аҳолининг кўпчилиги — 43,7 фоизи волоф элатига мансубдир. Пулар-Тель (ёки Фульбе) ва тукулерлар бир-бирига яқин элатлар бўлиб, улар 23,2 фоизни, Серрер элати эса 14,8 фоизни ташкил этади. Шунингдек Диола, Мандинго ва бошқа кам сонли халқлар ҳам бор. Энг кўп тарқалган тил волоф тили бўлиб, мамлакат аҳолисининг 70 фоиздан кўпроғи бу тилни билади.

ЖИСМОНАН БАҚУВВАТ— ҚАЛБАН БАДАВЛАТ

Журналистлар билан учрашув

Меҳнат ва спорт — эгизак. Дам олиш қаерда яхши ташкил этилса, жисмоний тарбия ва спорт ишлари тўғри йўлга қўйилса, ўша жойда қувончли натижаларга эришилаверади. Шундай экан, жумҳуриятимизда тарбиянинг бу муҳим соҳаси қандай аҳволда? Жисмоний тарбия ва спортни оммавийлаштириш, шу кун талаби даражасига кўтариш учун қандай чораларни кўриш керак? Куни кеча жумҳурият Физкультура ва спорт давлат комитетида бўлиб ўтган матбуот конференциясида шу ҳақда гап борди. Унда мазкур ташкилотнинг раҳбар ва масъул ходимлари, спорт мавзуида ёзувчи журналистлар қатнашдилар.

Анжуманни жумҳурият Физкультура ва спорт давлат комитетининг раиси О. Н. Назиров қисқача кириш сўзи билан очди.

— Яқинда серқуёш юртимизнинг ижтимоий ҳаётида қувончли воқеа рўй берди, — деди у. — Жумҳурият Олий Советининг иккинчи сессиясида мустақиллик тўғрисида декларация қабул қилинди. Бу партия, совет, касаба уюшмаси, комсомол ташкилотлари қатори бизнинг соҳа ходимлари олдига ҳам муҳим вазифаларни қўйди. Жисмоний тарбия ва спортни тубдан яхшилашимиз, уни қайта қуриш талаблари даражасига кўтаришимиз лозим.

Ҳозир жумҳуриятда 13 мингта жисмоний тарбия жамоаси фаолият кўрсатаяпти. Аммо уларнинг иши талабга жавоб берадими? Шуни таъкидлаш зарурки, илгари қатъий режаларимиз бўлар, уларда қандай ишлар қилиниши, қанча нишондорлар, разрядли спортчилар тайёрланиши белгилаб қўйилар, кўзда тутилган чора-тадбирлар шунга мувофиқ равишда олиб бориларди. Афсуски, кейинги йилларда масъулият ва талабчанлик сусайди. Натижада аҳвол ёмонлашиб кетди.

Яқинда жумҳурият Физкультура ва спорт комитетида тўпланиб, аҳволни яхшилаш йўлларини чамалаб олдик. Вазият атрофлича ўрганилиб, қандай ишлар қилиниши белгиланди, муҳим тадбирлар ишлаб чиқилди. Маълум бўлишича, юртимиздаги барча спорт иншоотлари ёмон аҳволда экан. Маҳаллий ташкилотлар бундан хабардор қилиниб, уларни қайта қуриш чоралари кўрилмоқда.

Бир вақтлар катта спортда ўрта ўринларда борардик. Ҳозир бундан ҳам қуйига тушиб кетдик. Бунинг сабаби — кўнгилли спорт жамиятларини бирлаштириш ҳам ишнинг белига тепди. Бу ҳақда бир-икки йил гап бўлди. Бирлашиш учун яна шунча вақт кетди. Шу кунларда йўл қўйилган хатоларни бартараф этиш, бой берилган имкониятларни ишга солишга ҳаракат қилаяпмиз. Мақсадимиз — аҳволни тубдан яхшилаш, спорт ишларини жонлантириш. Бунинг учун нима қилиш керак? Жумҳуриятимизда бирталай болалар спорт мактаблари бор, яъни тарбия масканлари кўпу натижа йўқ. Биринчи навбатда ана шулар ишини йўлга қўйиш, малакали мутахассислар билан мустаҳкамлаш лозим. Иқтидорли ёшлар қанча кўп тайёрланса, шунча яхши. Бу келгусида катта муваффақиятларга эришиш гаровидир.

Яна бир муҳим масала: спортчиларга ғамхўрлик кам. Уларнинг талаб ва эҳтиёжларига қулоқ солинмайди. Шунга ўхшаш масалаларни ҳал этмай туриб, спорт ишларини ривожлантириб бўлмайди.

Яқинда иттифоқ Спорт давлат комитетидаги ўртоқлар билан маслаҳатлашиб келдик. Жумҳурият олимпия комитетини тузишни мўлжаллаяпмиз. Бу ҳақда пишиқ-пухта гаплашиб олинди. Комитетни қанча тез тузсак, шунча яхши. Бу юртимиз спортчиларининг Осиё ўйинларида қатнашишларини тезлаштиради.

Яқинда бизни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетига таклиф қилишди. Бу ерда ишларимиз билан танишдилар. Бир пайтлар Қозоғистон ССР ва Ўрта Осиё жумҳуриятлари спортчиларининг спартакиадаси бўлиб турарди. Афсуски, у кейинги йилларда унутилди, охирги марта қачон ўтказилганини ҳам кўпчилик билмайди. Ваҳоланки, регионда катта байрамга айланадиган бу анжуман қобилиятли спортчилар тайёрлашда муҳим роль ўйнарди.

Сўнгра ўртоқ Назиров журналистларни қизиқтирган кўпгина саволларга жавоб берди.

Матбуот конференцияси охирида «Пахтакор» командасининг катта устози, РСФСРда хизмат кўрсатган тренер Ф. С. Новиков коллективдаги вазият тўғрисида сўзлаб берди.

Матбуот конференцияси физкультура ишида жонланиш бўлаётганлигини кўрсатди. Қатнашчилар яқин йиллар ичида тарбиянинг бу муҳим соҳасида сезиларли ўзгариш рўй беришига, олдинга қараб дадил қадам ташланишига ишонч ҳосил қилдилар.

Т. СОЛИЕВ.

ТАБИАТ КЎРКИ

Ахборот бўлимига келган мактубларни ўқиб

Бизни қуршаб турган табиат бебаҳо хазинадир. Унда ортиқча ёки кераксиз нарса йўқ. Ҳаммаси инсон учун қадрли ва азиз. Наботот ва ҳайвонот оламининг ҳар бир вакили — табиатнинг олий маҳсули. Инсон эса уларнинг гултожиси, айни чоғда посбони ҳамдир. Одамзот яралганидан буён табиат унга ноёб бойликлар маскани, беминнат бешик, уни ардоқловчи меҳрибон она сифатида хизмат қилмоқда. Атроф муҳити ва инсон ўртасидаги кўзга кўринмас муносабат жамиятнинг ривожланиши билан узвий равишда боғлиқдир. Уч нарса муқаддас: ер, сув ва ҳаво. Одамзот уларни кўз қорачиғидек асраши зарур. Акс ҳолда у завол топади. «Табиат ва инсон» почтасига муттасил келаётган мактубларда ҳам бу муқаддас туйғу ўз ифодасини топган.

«Самарқанд кимё заводида атроф муҳитининг ифлосланиши инсон ҳаётига ва ҳайвонот дунёсига зарар етказмоқда, сиҳат-саломатлигига таъсир қилмоқда. Ундан чиқаётган аччиқ тутунлар, заҳарли газлардан қачон қутуламиз?»— деб ёзади табиат жонкуяри Ш. Шоназаров.

Деновлик Ҳ. Хушматов мактуби ҳам унга ҳамоҳанг: «Тожикистон ССРнинг Турсунзода шаҳридаги алюминий заводидан кўкка кўтарилаётган «қора ажал» районимизни четлаб ўтмаяпти. Кекса-ю ёшлар ўртасида хасталиклар кўпаймоқда. Одамлар аъзои баданлари қақшаб оғришидан, ланж бўлиб ишга ярамай қолаётганларидан зорланмоқдалар. Нафас олиш оғирлашмоқда, кечаси томоқнинг қуриб қолиши ҳоллари рўй бермоқда. Бу ўсимликлар оламига ҳам таъсир этаяпти. Хурмо меваси тўкилиб кетаяпти, ўрик дарахтлари тагига ўт ёқилгандай қовжираб, қуриб қолмоқда».

Бир хатда шундай сатрлар битилган: «Сўлим боғлари, осмонўпар тоғлари, зилол булоқлари, хилма-хил қушлари билан Бўстонлиқ воҳасидан қолишмайдиган Оҳангарон райони табиати саноат корхоналарининг чиқиндилари билан ифлосланмоқда. «Аҳангаранцемент» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Сантехмет» заводи, «Стройпластмасс», ғалла маҳсулотлари комбинатлари, кўплаб қурилиш ташкилотлари ҳар йили ҳавога 30 тоннадан ортиқ чанглар, қора дудлар чиқараяпти. Пиёз экувчилар далаларга сепаётган заҳарли дорилар ҳам табиий муҳитни ифлослантирмоқда», — деб ёзади М. Қаюмов куюниб.

Жумҳуриятимизнинг турли бурчакларидан йўлланган юқоридаги мактублар мазмуни бир хил. Уларда атроф муҳити, ҳаво заҳарланишига қарши бонг урилади.

Навбатдаги туркум мактубларда сувдан тежамкорлик билан фойдаланиш зарурлиги, жойларда унинг ифлосланаётганлиги тўғрисида фикр юритилади. Ғози Раҳмоннинг «Дармонли дарёнинг армонлари» сарлавҳали мақоласида Қашқадарё областининг кўп ерларида артезиан қудуқлари насосига чиқарилаётган сув ҳажмини ўлчайдиган асбоб, зарур бўлмаган пайтда тўхтатиб қўядиган винтеллар ўрнатилмаганлиги туфайли ичимлик сув беҳуда оқиб ва зарарланиб ерга сингаётгани хабар қилинади. «Экология-89» экспедицияси иштирокчиларининг аниқлашларича, Қашқадарёнинг Оқсув ўзани билан Чимқўрғон сувининг тозалигида катта фарқ бор. Оқсув бошларида оби ҳаёт бутунлай зилолки, уни бемалол ичиш мумкин. Чимқўрғон Қаршига яқинлашганда унинг сувини .. ҳайвонлар ҳам ичмайди. Чунки чиқиндилар дарёга оқизилади. Қолаверса, Шаҳрисабз, Китоб, Чироқчи районларидаги молхоналар, товуқхоналар, чўчқахоналарнинг деярли барчаси шундоққина дарё бўйида жойлашган. Оқавалар тўғридан-тўғри дарё ҳавзасига оқиб тушаяпти.

Бундай ачинарли манзарани бошқа областларда ҳам кузатиш мумкин. Самарқандлик К. Аҳмедов Оқдарёнинг суви қуриб, атроф муҳитига таъсир кўрсатаётганлигини афсус билан қаламга олади. Х. Худойқулов Каттақум массивининг ўзлаштирилиши, Учқизил сув омборининг бунёд этилиши натижасида кўл ва ботқоқликлар кўпайганлигини ёзади. Бахмаллик Х. Расулов йўллаган мактуб ҳам ана шундай мазмунда.

Даста-даста хатларда қўриқхоналар табиий муҳитини асраш юзасидан фикрлар билдирилади. Ш. Маҳмудов ва Э. Ўроқов йўллаган мақолалар ана шулар жумласидандир. Уларда Яккабоғ ва Зомин қўриқхоналарида амалга оширилаётган ишлар ҳақида ҳикоя қилинади.

Баъзи мактубларда наботот олами муаммолари, «Қизил китоб»га киритилган гуллар ва гиёҳларни авайлаш масалалари ўртага қўйилади. Наманганлик А. Ҳусниев ва О. Нодиров Бураматут маҳалласининг олдинги ва бугунги манзарасини тасвирлаб, тутлар йилдан йилга камайиб кетаётганлигини афсус билан таъкидлайдилар.

Гагарин районидан мактуб йўллаган 7-синф ўқувчиси Муқаддас Дўстқулова лолалар ва гиёҳлар ҳимояга муҳтож эканлиги, уларни муҳофаза қилиш талабга жавоб бермаслигини, бу масала билан ҳамма шуғулланганидагина аҳволни яхшилаш мумкинлигини таъкидлайди.

Фарғоналик М. Юсупов далаларнинг кенгайтирилиши манзарали дарахтларнинг нобуд қилинишига сабаб бўлаётганлиги хусусида тўхталади. Чироқчилик М. Яллиев, шаҳрисабзлик Ж. Халилов мактубларида ноёб ҳайвонларни муҳофаза қилиш кераклиги, бу борада йўл қўйилаётган камчиликлар танқид қилинади. Янгийўллик У. Жоноқов, фарғоналик М. Холхўжаев, Т. Маҳмудов, тошкентлик П. Султонов, Б. Баҳриддинов, избосганлик М. Ҳамдамов, пахтаободлик Б. Сиддиқов йўллаган хат-хабарлар ҳам ана шу масалаларга бағишланганлиги билан эътиборни тортади. Юқорида тилга олинган мақолаларнинг баъзиларида билдирилган фикрлар мисоллар билан мустаҳкамланмаган, фактлар етарли эмас. Ўртага қўйилган масалалар чуқур ўрганилмаган. Муштарийлар эса ўқимишли, қизиқарли ёзилган мақолаларга муштоқ. Шу боис қишлоқ мухбирларидан чуқур мазмунли, эътиборни тортадиган ҳамда қизиқиб ўқиладиган мақолаларни кутамиз.

Донолар дейдиларки...

Олим, шоир, жангчи-ю қонуншунос ва ҳоказо бўлиш яхши, лекин шулар баробарида инсон бўлмаслиги ёмон.

В. БЕЛИНСКИЙ.

* * *

Олам улуғ кишиларга бой. Ахир ҳар бир қишлоқ, ҳар бир шаҳар, ҳар бир ўлка ўз буюк кишисига эга эмасми?

К. БОУВИ.

* * *

Инсон — бутун бир олам, фақат ундаги асосий туйғу олижаноблик бўлса бас.

Ф. ДОСТОЕВСКИЙ.

БОШҚОТИРМА

КРОССВОРД: 1. Ўзбек классик шоири. 2. Мунгли, ҳазин. 3. Қўл зарби билан чалинадиган мусиқа асбоби. 4. Битган бино. 5. Ғўза экилган майдон. 6. «Шашмақом» шўъбаларидан бири. 7. Чорвачилик мутахассиси. 8. Сирдарё вилоятидаги шаҳар. 9. Чаманзор, гулбоғ. 10. Хонанинг кўрпа-тўшак йиғиладиган қисми. 11. Улкан, катта. 12. Чегара. 13. Абдулла Қаҳҳор асари. 14. Мақтов. 15. Исканжа. 16. Болалар овунчоғи. 46. Тукли ип газлама. 46. Сайроқи қуш. 48. Тошкент вилоятидаги шаҳар. 49. Хамирли таом

ЧАЙНВОРД. 17. Омад, толе, иқбол. 18. Иш-ҳаракатнинг жадаллиги, даражаси. 19. Гўштли таом. 20. Сув жонивори. 21. Фарғонадаги шаҳар. 22. Қовун нави. 23. Йиртқич ўрмон ҳайвони. 24. Исм. 25. Зиёлилик, маърифатлилик. 26. Оммавий ўйин-кулги. 27. Ўғил бола исми. 28. Дарахт мевасининг мағизи. 29. Спорт тури. 30. Шошилиш, ошиқиш. 31. Электр. 32. Телеминиатюра устаси. 33. Темир йўлда юк ташиш мосламаси. 34. Пуфлама соз. 35. «Қутлуғ қон» асари қаҳрамони. 36. Фаҳм-фаросат. 37. Марта. 38. Уруғидан эфир мойи олинадиган бир йиллик ўсимлик. 39. Ван кўллари ҳавзасида жойлашган ўлкалар номи. 40. Гул тикиш усули. 41. Кўп йиллик ёввойи ўсимлик. 42. Киши жисмидаги қизил суюқлик. 43. Тўппонча. 44. Мавритания пойтахти. 45. Помидор бўтқаси.

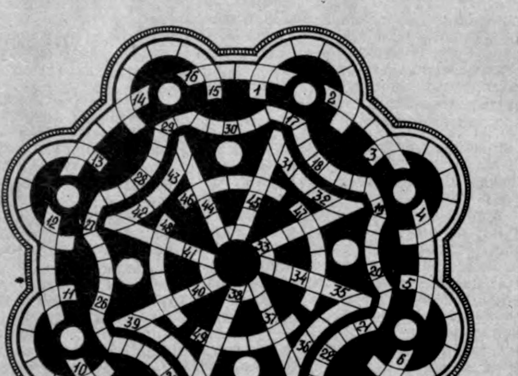

Тузувчи: Фаёз ҒАФУРОВ.

Спорт ахбороти

СУЗИШ

Сиэтл шаҳрида бошланган яхши ният ўйинларининг биринчи олтин медали Мэтт Биондига насиб этди. Америкалик олимпиада чемпиони 50 метрга эркин усулда сузишда энг яхши натижа кўрсатиб, ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилди. Киевлик Европа чемпиони Владимир Ткаченко марра чизиғига учинчи бўлиб етиб келиб, бронза медалининг соҳиби бўлди.

200 метрга брасс усулида сузишда АҚШлик Майк Бэрроумен ғолиб чиқди. Унинг ҳамюрти К. Стэкл иккинчи, испаниялик С. Лопес учинчи ўринни эгаллади. Мамлакатимиз вакиллари В. Алексеев ва А. Матвеев тўртинчи ва бешинчи натижаларни кўсатдилар.

100 метрга чалқанча сузишда испаниялик М. Суберо олтин медални қўлга киритди. Республикамиз вакили Сергей Заболотнов кумуш, волгоградлик Владимир Шеметов бронза медалини қўлга киритди.

ФУТБОЛ

Мамлакат кубоги учун нимчорак финал учрашувлари бўлиб ўтди. Энг йирик ҳисоб Москвада қайд этилди. Пойтахтнинг «Спартак» командаси Риганинг «Даугава» коллективини қабул қилиб меҳмонлар дарвозасига жавобсиз бешта тўп киритди. Шулардан учтаси Мостовой ҳисобига ёзилди.

Фарғонанинг «Нефтяник» командаси Москвада МАСК клуби билан куч синашди. Бу учрашувда олий лига вакиллари бўлган армиячилар ташаббускорликда ҳаракат қилиб, 3:1 ҳисобида ғолиб чиқдилар.

Харьковнинг «Металлист» ва Львовнинг «Карпати» командалари учрашувида 1:2 ҳисоби қайд этилди.

Муҳаррир
А. Ғ. МУХТОРОВ.

Ойнаи жаҳонда

25 ИЮЛЬ, ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

11.30 «Болалар денгизни орзу қилишади». Болалар учун фильм.
12.00 «Дахлсиз миллар». Телефильм.
12.30 Такрорий фильмлар экрани. «Омадли «Чўртан» командири».
* * *
17.30 Кўрсатувлар тартиби.
17.35 Янгиликлар.
Қувноқ ўтсин таътиллар
17.40 «Меҳр ўчоғи». Табиатни муҳофаза қилишга бағишланади.
18.15 «Тошбақа». Мультфильм.
18.25 «Ғарб ва Шарқ: мулоқотдан ҳамкорликка». Халқаро мавзуда суҳбат.
19.00 «Ғалла — ризқ-рўзимиз».
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.45 «Камолат сари». Сора Тошматова, Шомаҳмуд Шораҳмедов.
20.30 Москва. «Время».
21.00 «Ижод саҳифалари». Комил Яшин таваллудининг 80 йиллиги олдидан.
22.00 «Ахборот».
22.20 «Ҳалқа». Бадиий фильм («Ленфильм»).
23.50 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

18.05 «Дўстлик» кўрсатувлари. Туркманистон телевидениесининг программаси.
19.20 Ўзбекистон Давлат телевидениеси ва радиоси хизмат кўрсатган хор коллективининг концерти.
19.45 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Манфаатларимиз йўлида». Чирчиқ дарёсининг экологиясига бағишланади (рус тилида).

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:
20.30 Москва. «Время».
21.00 Мусиқий кўрсатув.
22.00 «Ахбор».
22.20 «Ҳаёти деҳот». Тележурнал.
23.00 «Махфират Ҳамроқулова куйлайди». Фильм-концерт.

● МТ I

6.00 «120 минут».
8.00 Яхши ният ўйинлари. Гандбол. Эркаклар. СССР—Чехословакия терма командалари.
8.35 «Сўз». Адабий-бадиий программа.
10.35 «Экологик бумеранг». Ўсмирлар учун публицистик программа.
11.50 «Лайлак». Мультфильм.
12.00 «Время».
* * *
14.45 «Бизни ёшлик йўлга бошлади». Уч серияли телевизион бадиий фильм. 2-серия.
15.50 «Мусиқий хазина».
16.30 «Марафон-15».
18.00 «Время».
18.30 «Владимир Висоцкий. Монолог».
19.30 «Бенони ва Роза». Олти серияли телевизион бадиий фильм. 4-серия. Премьера.
20.30 «Время».
21.00 Яхши ният ўйинлари. Сузиш. Енгил атлетика.
23.00 «Юргенс бухтаси». Телефильм премьераси (Новосибирск).
23.30 Яхши ният ўйинлари. Сузиш. Енгил атлетика.
23.50 «Номсиз кўрсатув». Твер губернияси аҳолиси ҳақида.
00.25 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

16.30 В. Шувалов ижросида рус халқ қўшиқлари.
17.00 «Вертикаль». «Театрдан икки қадам нарида». Телефильм премьераси (Пермь).
17.30 «Орзуларим, мени алдаманг». Леся Украинканинг ҳаёти ва ижоди ҳақида фильм-концерт премьераси.
18.25 «Чорраҳада». Ҳужжатли фильм.
19.00 Яхши ният ўйинлари. Сузиш. Енгил атлетика. АҚШдан кўрсатилади.
20.30 «Вавака». Телефильм.
20.45 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Биздачи...».
21.00 Н. В. Гоголнинг экранлаштирилган асарлари. «Ўлик жонлар». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
22.15 Швед радиоси хорининг концерти.
23.00 «Время» (сурдо таржимаси билан).
23.30 Қўшиқ инсон билан қолади. «Подмосковье оқшомлари» (В. Соловьев-Седой, М. Матусовский).
00.35 Яхши ният ўйинлари. Баскетбол. Эркаклар. СССР—АҚШ терма командалари.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р — 06215. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1232. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12